

Ferruh TORUK*

BANİ YÖRGÜÇ PAŞA VE İMAR FAALİYETLERİ

Bilindiği üzere bani Yörgüç Paşa'nın ismi kimi zaman Yörgüç, Yürgeç¹ olarak okunmakta ve söylenmektedir. *Sicill-i Osmani*'de Yürgeç olarak geçmekte ve Yüreklice'den bozma olduğu bildirilmektedir (Süreyya 1996:1703). Wittek, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu* adlı eserinde Oğuz boylarından bahsederken Oğuzların Yüreğir boyuna da değinmekte ve Yüreğir'in kelime anlamının iyi ve nizamlı iş gören demek olduğunu belirterek Anadolu'da hâlen bu ismi (Üreğil, Ürekil, Yöreğil, Yureyil) taşıyan köylerin bulunduğunu da bildirmektedir (1947: 92-93). T. Gökbilgin ise Yörgüç Paşa'yı Börkcü ve Yürükcü olarak telâffuz etmekte fakat niçin böyle söylediği hakkında herhangi bir açıklamada bulunmamaktadır (1952: 344). Yürük kelimesi Yörük kelimesiyle eş anlamlı olup, sıfat olarak çok ve çabuk yürüyen, iyi yol alan anlamında (Pakalın 1993: 643), isim olarak da Yeniçeriye katılan yaya asker anlamında kullanılmaktadır (Anonim 2000: 3275).

Sicill-i Osmani'de geçen Yüreklice'den bozma olduğu bilgisi ile kelimenin P. Wittek'de geçen yer isimlerine (Yureyir, Yöreğil) benzerliğini de dikkate alırsak Yörgüç kelimesinin Yürük=Yörük kelimesiyle etimolojik bir benzerlik içerisinde olduğunu, hatta ilk söylenişinin Yürükcü=Yörükcü olduğunu fakat zamanla değişime uğrayarak Yürgeç'e daha sonra ise Yörgüç'e dönüşmüş olabileceğini söyleyebiliriz.

Yörgüç Paşa'nın nerede ve ne zaman doğduğu bilinmemektedir². Amasya'da yaptırmış olduğu caminin inşa kitabesinin üçüncü satırında: "...Yörgüç (Yörgüç) ibn Abdillâh el-Atâbeki..." (Uzunçarşılı 1927: 117; Eldem 1911: 431; Tüfekçioğlu 1997:221) ibaresi yer almaktadır. Bu ibareden de Yörgüç Paşa'nın, Atabek Abdullah denen kişinin oğlu olduğu anlaşılmaktadır. Yusuf Akyurt, Sivas Vakıf defterlerinde gördüğü Hıdır ve Mehmed Paşa'nın Ramazan 896 H. /Eylül 1491M tarihli vakfiyesinin³ başındaki silsilenamede Atabek Yörgüç Paşa'nın babasının adının Mehmed Bey olduğunu ve Gazi Mihal soyundan geldiğini bildirmektedir⁴. Ayrıca, bu vakfiyede yer alan silsilenameyi de olduğu gibi

aktarmıştır. Kaynaklar yardımıyla tespit etmeye çalıştığımız Yörgüç Paşa'nın silsilenamesi Yusuf Akyurt'un bahsetmiş olduğu vakfiyenin başında yer alan silsilenameden tamamen farklıdır.

Y. Akyurt, silsilenamede Atabek⁵ Celâleddin Yörgüç Paşa'nın babasının Mehmed Bey olarak

* Arş. Gör. SDÜ Müh-Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü Mimarlık Tarihi Ana Bilim Dalı.

¹ Abdülhamid Tüfekçioğlu, Amasya Yörgüç Paşa Cami'nin inşa kitabesinin üçüncü satırında: "... Yörgüç Bââ .. " yazılı olduğunu söylemektedir (1997: 221). Buradan da kitabede Yörgüç değil yurguç olarak geçtiği anlaşılmaktadır. Hatta, Hammer 1997: 134-135; Eldem 1911: 532; Cinlioğlu 1941:19; Anonim 1948: 246'da da yürgeç olarak geçmektedir. Ayrıca Paşa'nın Tokat'da yaptırmış olduğu hamamın kitabesinde de isim Yurguç olarak yer almaktadır (Tüfekçioğlu 1997: 236).

² A. Şimşirgil, *Hayrullah Efendi Tarihi*'nde Yörgüç Paşa hakkında: "Harem-i Hümayundan Çerâğ olmuştur." ifadesinin kullanıldığını bildirmektedir (1995: 460). Hayrullah Efendi'nin bu ifadesinden Paşa'nın Türk mü? yoksa gayr-ı Türk mü? olduğu kesin olarak anlaşılmamaktadır. Buna benzer bir ifade Uzunçarşılı' da yer almaktadır. Uzunçarşılı' da, Paşa'nın Türk olmadığını, devşirme olarak sarayda yetiştiğini söylemektedir (1927:28).Yörgüç Paşa'dan bahseden diğer yayınlarda ise bu hususiyeti aydınlatacak bilgiye rastlanmamıştır

³ Vakfiye, Mehmed Paşa'ya aittir.Yusuf Akyurt yanlışlıkla vakfiyeyi Hızır ve Mehmed Paşa'nın vakfiyesi olarak belirtmektedir. B.Yediyıldız bizim ele geçiremediğimiz bu vakfiyeyi incelemiştir. B. Yediyıldız vakfiyenin Mehmed Paşa vakfiyesi olduğunu belirtmekte fakat Y. Akyurt'un bahsettiği silsilenameden söz etmemektedir (1993: 1625).

⁴ T. Gökbilgin de, Paşa'nın Mihaloğulları ailesinin Anadolu kolundan olduğunu söylemekte fakat Amasya'da yaptırmış olduğu caminin kitabesinde ve camiye bağlı türbede yer alan kendisine ait kabir taşında "Yörgüç Paşa bin Abdullah" ibaresinin yazılı olduğunu belirterek, ileri sürmüş olduğu bu görüşe şüphe ile bakmaktadır (1960: 286, 287).

⁵ H. E. Eldem, Celâleddin Yörgüç Paşa'nın isminin başında bulunan Atabek ünvanının Selçuklu kitabelerinde yer alan atabek ünvanı ile karşılaştırmaktadır. Eldem, el atabeki yazılmasını o kişinin bir atabeke mensup olduğu ya da doğrudan doğruya aynı memleketten olduğuna delâlet ettiğini, bu ünvanın Selahaddin Eyyubi vasıtasıyla Mısır'a kadar uzandığını, Selçuklularda ise ümerâ mertebesinde kullanıldığını ve kelimenin ata ile bek den oluşan bir kelime olduğunu ve büyükbaba manasını içermiş olmasına rağmen Selçuklularda hükümdarın oğullarının yardımcılara verilen bir ünvan olarak kullanıldığını bildirmektedir (1911: 532-533). Yörgüç Paşa'nın, isminin başında bulunan Atabek ünvanını, oluşturmaya çalıştığımız silsilenamede de yer alan, dedesi Nasuruddin Ahmed Atabey'den almış olabileceğini söyleyebiliriz. Ayrıca Atabeklik hakkında bkz: F. Köprülü 1950: 712-718.

yer aldığını bildirmektedir. Oysa Paşa'nın Amasya'da yaptırdığı caminin inşa kitabesinde yukarda da belirttiğimiz gibi babasının adının Atabek Abdullah Bey olduğu şüphe götürmemektedir⁶. 896 H. /1491 M. tarihli, Hızır ve Mehmed paşaların vakfiyesinin başında yer alan silsilenamede Hayrettin Paşa, Yörgüç Paşa'nın kardeşi olarak geçmektedir. Kaynaklar yardımıyla oluşturmaya çalıştığımız silsilenamede de Hızır Hayrettin Paşa, Yörgüç Paşa'nın kardeşi olarak tespit edilmiştir⁷. Bazı vakanüvisler Yörgüç Paşa'nın, Kızılkocaoğulları ile mücadelesinden bahsederken Hızır Paşa'yı Yörgüç Paşa'nın oğlu olarak göstermektedir⁸ (Solakzade 1989: 216; Hoca Sadettin Efendi 1999: 159; Neşri 1995: 595; Aşıkpaşaoğlu 1992: 93). Bu yanlış değildir. Hızır Paşa'nın, Yörgüç Paşa'nın oğlu olduğu (Akyurt 1947: 33; Hüsameddin 1927: 199) (Bkz: Tablo 1), Hızır Hayrettin Paşa'nın ise (Vakfiyesi'nde belirtildiği üzere) Yörgüç Paşa'nın kardeşi olduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir kardeşinin Sücaeddin İlyas Bey olduğunu H. Hüsameddin söylemektedir (1927:191)⁹. M. Süreyya yanlışlıkla olmalı ki Mehmed Bey'in babası Hayrettin Paşa'yı, Yörgüç Paşa'nın oğlu Hızır Bey olarak göstermektedir (1996: 1705).

Y. Akyurt'un belirtmiş olduğu 896 H. /1491 M. tarihli vakfiyenin başında yer alan silsilenamede Yörgüç Paşa'nın oğulları olarak gösterilen Ömer Bey, Mehmed Bey ve Süleyman Paşa'ya hiçbir yazılı belgede (en azından şimdilik) rastlanmamıştır¹⁰.

Yörgüç Paşa'nın birinci zevcesinin Şadgeldi Paşa'nın oğlu Mustafa Bey'in kızı Safiye Hatun olduğu ve bu eşinden Mustafa Bey adında bir evlât dünyaya getirdiği anlaşılmaktadır¹¹ (VGMA: Def No: 747, Sıra No: 246; Eldem 1911: 537; Uzunçarşılı 1927: 109). Ayrıca Safiye Hatun'un da Malhumud adında bir erkek kardeşi olduğu bilinmektedir (Hüsameddin 1927: 205).

Paşa'nın ikinci zevcesinin Safiye Hatun'un kızkardeşi olan Şahbula Hatun olduğunu H. E. Eldem: "...ikinci haremi hemşire (kızkardeş) olan Şahbalı Hatun'dur. ..." diyerek bildirmekte (Eldem 1911: 537) ve Paşa'nın bu hatundan olan

⁶ Ayrıca bkz: Hüsameddin 1986:133; Ayverdi 1989 b:215; Eldem 1911:530; Uzunçarşılı 1927:117; Tüfekçioğlu 1997: 221.

⁷ 21 Rebiülevvel 870 H. /21 Eylül 1466 M. tarihli Hacı Hayrettin Hızır Paşa Vakfiyesi'nde Hayrettin Paşa Yörgüç Paşa'nın kardeşi olarak gösterilmektedir. (Bkz: VGMA: Def No: 609, Sıra No: 272). Ayrıca bkz: (Anonim 1967: 125; Hüsameddin 1927: 191; Kappert 1976: 23). E. H. Ayverdi de, Hızır Hayrettin Paşa'yı Yörgüç Paşa'nın kardeşi olarak göstermekte ve Mehmed Paşa'nın da Hızır Hayrettin Paşa'nın oğlu olduğunu, bununla birlikte Mustafa Bey'in de Yörgüç Paşa'nın oğlu olduğunu yazmaktadır (1989b: 228). Hızır Hayrettin Paşa, Amasya'da kendi adıyla anılan mahallede (Mahalle 1523 tarihinde 8 hane 3 mücerred ibaretti "Bkz: Ek 2: 354"). camii, medrese, mekteb, zaviye (Bkz: Ek 1,"BOATD, Def No: 387, 929 H/1523: 357") iki hamam ve çeşmeler yaptırmıştır (Hüsameddin 1986: 109, 185, 229, 213; Ayverdi 1989c:27-31; Şimsirgil 1996: 100,105; Gürbüz 1993: 227-28; Gediz 1994: 286-295) (Bkz: Ek 1 "BOAMMTD, Def No: 22503,1100H/1689: 6-7", Bkz: Ek 2, "BOACTEK, Def No: 6503,1256H/1840 M: 1-2" Bkz: Ek 3, "BOAKKTACD, Def No: 3878,1261H/1845 M:34"). Bu yapıların 1465-66 yılları arasında tamamlandığı bilinmektedir (Hüsameddin 1986: 109). Recep Mahallesi'nde de (Mahalle 1523 tarihinde 23 hane, 19 mücerred 1 imamdan ibaretti.(Bkz. Ek 1: 354) Bir zaviye inşa ettirmiştir (Hüsameddin:1986:113). Ayrıca Samsun'da da bir cami yaptırdığı bilinmektedir (Yılmaz:1990: 24)

⁸ Ayrıca, Eldem 1911:70'de; Uzunçarşılı 1986: 404'de ve Demiray 1954: 70'de de Hızır Paşa, Yörgüç Paşa'nın oğlu olarak yer almaktadır. Eldem, ayrıca Hızır Bey'in, kabrinin Amasya'da olmamasını Bey' in Varna Savaşı'nda (1444) şehit düşmesine bağlamaktadır (1911: 538). F. Üstek ise Yörgüç Paşa'nın oğlu olabileceğini düşündüğü Hızır Paşa'nın türbesiyle ilgili bir vakıf kaydından bahsetmekle birlikte yer yer çelişkiye düşerek, kayıta geçen Hızır Paşa'nın, Amasya'da 1456 yılları arasında sekbanbaşı olan Hasan Ağa'nın oğlu Hızır Paşa olabileceğini de söylemekte ve bu vakfın, bu iki şahısdan hangisine ait olduğunu kesin olarak bildirmemektedir. Türbenin yeri ve Hızır Bey'in ölüm tarihi hakkında da herhangi bir bilgi vermemektedir. (1985: 42-43).

⁹ E. Eldem, Atabek Nasruddin Ahmed Bey'in torunu Hayrettin Paşa'nın oğlunun, Mehmed Bey olduğunu ve Mehmed Bey'in babası Hızır Hayrettin Paşa'nın, şehzade Sultan Ahmet'in Amasya Valiliği sırasında ona lalalık yapmaya başladığı ilk günlerde vefat ettiğini, bunun üzerine cenazesini Kavak'daki camisin de bırakmayıp Amasya'da kendisinin yaptırdığı caminin kabrindeki türbeye defnettirdiği üzerine bir rivâyetten bahsetmektedir (1911:533, 538). B.Yediyıldız da, 896/1491 tarihli Mehmed Paşa'nın vakfiyesinde Paşa'nın, Büyük Emir Yörgüç Paşa'nın kardeşi, Hızır Paşa'nın oğlu olarak gösterildiğini bildirmektedir (1993:1625).

¹⁰ Yörgüç Paşa'nın Abdi ve Ali Bey adında iki oğlu daha olduğu (Eldem 1911: 537) bilinmekte fakat bu şahıslar hakkında bilgi bulunmamaktadır.

¹¹ Yörgüç Paşa'nın birinci zevcesi Safiye Hatun'dan olan oğlu Mustafa Bey, Amasya'da, Amcası Hızır Hayrettin Paşa'nın oğlu Mehmed Paşa'nın adıyla anılan mahallede (Mahalle 1523 tarihinde 43 hane, 19 mücerred ve 1 imamdan ibaretti) (Bkz: Ek 1:353). 840 H./1437 M. yılında bir hamam yaptırmıştır (Hüsameddin 1911: 169; Ayverdi 1989b: 228-229). Ayrıca Havza'da, 1436-37 yılında Camii, imaret ve hamamdan oluşan bir külliye inşa ettirmiştir (VGMA, Çev Def No: 247, Sıra No: 246, Hüsameddin 1991: 365; Ayverdi 1989b: 497-503; Gürbüz 1993: 240). H. Hüsameddin, Mustafa Bey'in, Amcası Hızır Hayrettin Paşa ile birlikte Varna Savaşı'nda şehit düştüğünü bildirmektedir (1927: 217).

çocuklarının isimlerini sıralamaktadır¹² (1911: 537), (Bkz: Tablo 2). Hatta bu iki hatunun, diğer iki kardeşinin¹³ de (isimlerini vermiyor) II. Murad'ın tezevücü (zavcesesi) olduğunu bildirmektedir¹⁴ (1911: 537).

Yörgüç Paşa, Çelebi Mehmed'in 1413'de tahta çıkmasıyla birlikte ona lalalık yapmıştır (Hüsameddin 1927: 191)¹⁵. Hatta II. Murad'da da lalalık yaptığı (1416 ?) anlaşılmaktadır¹⁶.

Çelebi Sultan Mehmed'in 1413'de tahta oturmasıyla birlikte Yörgüç Paşa da Amasya Beylerbeyliği'ne getirilmiştir (Akyurt 1947: 33)¹⁷.

Yörgüç Paşa'nın bölgede ilk siyasî başarısı Türkmenler arasında Kızılkoçağulları olarak bilinen eşkiya takımına karşı olmuştur. Kızılkoçağulları Amasya ve Tokat çevresini yağmalayarak yolcuları zarara uğratmışlardır. Kızılkoçağulları eşkiyalıklarını ileri safhaya taşımış, hamamlardan müslüman kadınları zorla kaçıracak soymuşlardır. Bu esnada Yörgüç Paşa'nın Rûmiyye-i Suğrâ ve Ermeniyeye-i Kübrâ valisi olduğu bilinmektedir (Hoca Sadettin Efendi 1999: 157; Solakzade 1989:215). Bu yerli Türkmen ailesinin fertlerinin bir kısmı Ankara Savaşı'ndan sonra Çelebi Mehmed tarafından ortadan kaldırılmıştır (Uzunçarşılı 1986: 403). Yörgüç Paşa, eşkiya takımını bir hileyle tuzağa düşürerek ele geçirmek için padişahın ağzından bunların başı olan dört kardeşe¹⁸ bir mektup göndermiştir¹⁹. Aynı zamanda Kızılkoçağulları, Dulkadir Türkmenleri'nin ve Akkoyunlu beyi

(1952: 344). Burada ismi geçen Yörgüç Paşa'nın, henüz tespit edemediğimiz başka bir Yörgüç Paşa olabileceğini düşünüyoruz. Çünkü Yörgüç Paşa'nın Çiçek adında bir zevcesi olmamıştır. Ayrıca Gökbilgin'in vermiş olduğu bilgi doğru ve bahsetmiş olduğu Yörgüç Paşa' da Amasya'da paşalık yapmış olan Paşa ise, Paşa'nın babasının Abdullah olduğu unutulmamalıdır. Gökbilgin, Çiçek Hatun'u Abdullah kızı olarak gösterdiğine göre Yörgüç Paşa ile Çiçek Hatun'un kardeş olması gerekir. Halbuki, T. Gökbilgin, Çiçek Hatun'u Paşa'nın zevcesi olarak göstermektedir.

¹³ Uzunçarşılı, II. Murat'ın zevcesi olan bu hatunlardan birinin Yeni Hatun olduğunu söylemektedir (1927: 28).

¹⁴ Yörgüç Paşa'nın silsilenamesi oluşturulurken yararlanılan diğer kaynaklar için Bkz: BOACTEK: Def No: 6503,1256 H. /1840 M(Bu belgenin 1-4 sayfalarında Amasya içindeki vakıfların dökümü bulunmaktadır. Vakıflar arasında Yörgüç Paşa'nın vakıf eserlerinin isimlerinde yer almaktadır); BOAMMDT: Def No: 22503, 1100 H. /1689 M (Defterin 5-13 sayfalarında Amasya içindeki vakıf eserlerinin dökümleri mevcuttur); Hammer 1997: 134; Demirel 1954: 70; Uzunçarşılı 1986: 404; Toksoy 1999: 677; Yavi 1986: 71, 72.

¹⁵ E. Hakkı Ayverdi de Yörgüç Paşa'nın Çelebi Mehmed döneminde lalalık yapmış olduğunu H. Hüsameddin'den aktarmaktadır (1989b: 215). H. Hüsameddin ayrıca 822 H. /1419 M. yılında Yörgüç Paşa'nın Sivas, Divriği ve Darendede taraflarında huzuru sağlamak üzere Amasya'dan Darendeye gittiğini, yerine kayınbiraderi olan Emirüddin Mahmut Paşa'yı kaymakam tayin etmesine rağmen eski kethüdası el hac Mehmed Ağa'nın Amasya'yı idare ettiğini ve el hac Mehmed Ağa'nın 1432'e kadar Yörgüç Paşa'nın kethudalığını yaptığını söylemekte daha sonra ise Yörgüç Paşa'nın Darendede den Sivas'a oradan da Kayseri ve Niğde havalisine kadar giderek birçok eşkiyayı kestiğini ve 832 H. /1428 M. de Amasya'ya dönüp, kayınbiraderi Mahmut Paşa'nın da Sivas Beylerbeyliği'ne getirilmesini sağladığını bildirmektedir (1927: 204). Ayrıca Yörgüç Paşa'nın kethudası el hac Mehmed Ağa için bkz: Akyurt 1947:33; Hüsameddin 1986: 86.

¹⁶ Bkz: (Toksoy 1999: 677; Sakaoglu 1999: 235; Uzunçarşılı 1986: 396; Süreyya 1996:1703).

¹⁷ Ayrıca bkz: (www.amasyam.8k.com/tarihiyleamasyal.htm: 6 " Mart 2001"; Demiray 1954: 70; Anonim 1981: 425; Anonim 1948: 246). H. Hüsameddin, Yörgüç Paşa'nın 825 senesi şaban ayında (Ağustos 1421) Ankara valisi iken 827 H. /1424 M. de Amasya Beylerbeyi olarak geldiğini söylemektedir (1927: 198). Ayverdi de H. Hüsameddin'in bu söylediklerini olduğu gibi aktarmaktadır (1989b: 215).

¹⁸ Kardeşlerden biri Hasan Bey diğeri Haydar Bey dir (Uzunçarşılı 1986: 403). Diğer iki kardeşin isimleri bilinmemektedir. E. H. Ayverdi Haydar Bey'in, Hasan Bey'in amcası olduğunu söylemektedir. Ayrıca Hasan Bey'in, Simre'de (Vezirköprü Mezra nahiyesine bağlı) Koca Kayası denilen yerde hiçbir belgeye dayanmadan camii, medrese ve zaviye yaptırdığını söylemekte ve günümüze bu eserlerin hiçbirinin gelmediğini bildirmektedir (1989b: 539).

¹⁹ Hammer, Bu eşkiyalardan birinin dört yüz adamla Niksar'ı kışlak etmeleri sonucu Yörgüç Paşa'nın mektubu gönderdiğini yazmaktadır (1997: 134).

¹² H. Hüsameddin de, Şahbalu Hatun'un Yörgüç Paşa'nın eşi olduğunu söylemekte fakat hatunun kimin kızı ve kaç çocuğu olduğunu yazmamaktadır (1911:152). Ayrıca Şahbalu Hatun'un hayırsever bir hatun olduğu da bilinmekte ve Sofular Mahallesi'nde Mahmud Çelebi Mescid'i yanında 841 H./1437 M. de bir mektep, bir çeşme ve mescid yaptırdığı anlaşılmaktadır (Hüsameddin 1911:152,213; Akyurt 1947:33; Ayverdi 1989b: 226; J. A.Gürbüz, Emine Şahbalu Hatun'un tanzim ettirmiş olduğu, VGMA 608 Numaralı defterde yer alan bir vakfiyesinin bulunduğunu bildirmekte ayrıca Sofular Mahallesi'nde 1437 tarihinde bir de mescid yaptırdığını yazmaktadır (1993: 213). T. Gökbilgin ise, 15-16 Yüzyılda Edirne ve Paşa Lıvası adlı eserinde II. Murat dönemi vakıflarını sıralarken: " Çiçek binti Abdullah (Yörgüç Paşa Zevcesi) vakfı" der ve: "Kurtçu Doğan Mahallesi'nde (Edirne) Çiçek Hatun binti adında biri evini 872/1467 tarihli vakfiye ile vakfetmiştir." ibaresini de (kaynak göstermeden) vererek Abdullah kızı Çiçek Hatun'un, Yörgüç Paşa'nın zevcesi olduğunu bildirmektedir

Karayülük Osman'ın oğlu Hâbil'in²⁰ Osmanlı memleketini yağma etmelerini istemiştir (Neşri 1995: 599). Yörgüç Paşa Padişahın ağzından yazmış olduğu mektupda; Canik taraflarının Alparslan-ı oğlu'ndan alınması için Yörgüç Paşa'ya yardım etmeleri ve kendilerine Artukabad'ın timar verileceğini ve oraya gidip yerleşebileceklerini söylemiştir²¹ (Hoca Sadettin Efendi 1999: 158; Solakzade 1989: 215). Bu esnada Yörgüç Paşa kendi adamlarından Kızılıkocaoğullarına hediyeler yollamıştır. Kızılıkoca-ı oğulları emri, Yörgüç Paşa'yı öldürüp Amasya ve Tokat bölgesine hakim olmayı düşündükleri için kabul etmiştir. (Solakzade 1989: 215; Hoca Sadettin Efendi 1999: 159).

Yörgüç Paşa, Kızılıkoca-ı oğullarının kendisini öldürmek istediklerini öğrendikten sonra Amasya'da kalmış Merzifon'a kadar gelen Kızılıkoca-ı oğullarını karşılamaya ise oğlu Hızır Bey'i göndermiştir²² (Neşri 1995: 595; Hoca Sadettin Efendi 1999: 159; Aşıkpaşaoğlu 1992: 93; Solakzade 1989: 216; Hammer 1997: 134).

Hızır Bey, babasının hasta olduğunu, bu nedenle gelemediğini bildirmiş ve onları birkaç gün sonra Amasya'ya davet etmiştir. Daveti kabul eden Kızılıkoca-ı oğulları Hızır Bey'le beraber Amasya'ya gelmiştir.

Yörgüç Paşa, Amasya'da bunları birkaç gün ağırladıktan sonra bir gece uykuya dalmış bulundukları sırada yakalatarak mağaralara²³ kapattırmış ve saman dumanı ile boğdurmıştır²⁴ (Hammer 1997: 134; Hoca Sadettin Efendi 1999: 160; Uzunçarşılı 1986: 404; Neşri 1995: 597; Aşıkpaşaoğlu 1992: 93; Hüsameddin 1927: 198; Demiray 1954: 30). Yörgüç Paşa bundan sonra Çorum taraflarında bulunan Türkmenlerin de üzerine giderek öldürtmüştür. Kaçabilenler ise Karayülük-ü Halil'e sığınmıştır²⁵ (Hammer 1997: 134; Hoca Sadettin Efendi 1999: 160; Solakzade 1989: 216; Aşıkpaşaoğlu 1992: 94).

Yörgüç Paşa'nın ikinci siyasi başarısı Çorum'un Osmancık kazasına yakın Zeytun²⁶ (Aşıkpaşaoğlu 1992: 94; Hoca Sadettin Efendi 1999: 162; Neşri 1995: 599)'da Koca Kayası²⁷ denilen kalenin beyi Haydar Bey'e karşı olmuştur. Koca Kayası olarak bilinen bu kalede oturan Türkmen beyi Haydar Bey, kalenin metin,

zahiresinin ise yıllarca yetecek kadar bol olmasına (Neşri 1995: 599) güvenerek hiçbir tarafa baş eğmemiş ve iyi geçinmek için oğlu Kasım aracılığıyla komşu hükümdar ve beylere hediyeler göndermiştir (Hoca Sadettin Efendi 1999: 162; Neşri 1995: 601; Aşıkpaşaoğlu 1992: 94). Haydar Bey, oğlu Kasım Bey'den başka kimseye güvenmediği için sürekli onu elçi tayin etmiştir.

Aşıkpaşazade: "... Birgün oğlu: 'Baba bu beylere ki beni gönderirsin, beni tutarlarsa nice edersin' dedi. Babası: 'Oğul ben seni Allah'a ısmarladım. Ben bu hisardan ölmeyince çıkmam. İhtiyarlığım zamanında kimseye hizmet edemem.'" diyerek Kasım Bey'in nasıl elçi gönderildiğini anlatmaktadır (1992: 94).

²⁰ Hoca Sadettin Efendi Karayülük Osman Bey'in oğlunun adını Hâbil değil Halil olarak vermekte ayrıca Kızılıkoca-ı oğullarının, Zulkadiroğlu Hasan Bey'den Osmanlı topraklarına saldırmalarını istediklerini yazmaktadır (1999: 157).

²¹ Artukabad, Neşri'de Artıkova (1995: 595) Hammer'de Ortakabad olarak yer almakta ve bu yer Niksar olarak gösterilmektedir (1997: 134). Aşıkpaşazade de ise Çorum olarak geçmektedir (1992: 93).

²² Hızır Paşa'nın Varna Savaşı'nda (1444) şehit düştüğü bilinmektedir (Neşri 1995: 595; Toksoy 1999: 677).

²³ Kızılıkoca-ı oğulları'nın Yörgüç Paşa tarafından boğdurulduğu yer Amasya'da Yukarı Kale'de bulunun, Bizans döneminde yapılmış kaya mezarlarıdır (Demiray 1954: 30).

²⁴ Yörgüç Paşa'nın Kızılıkoca-ı oğulları ile yapmış olduğu bu mücadelenin tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte; H. Hüsameddin'de 827 H./1423 M. (1927: 198), Hoca Sadettin Efendi'de 830 H./1426 M. (1999: 157), A. Demiray'da 1424 (1954: 70), www.amasyam8k.com/tarihyleamasya.html: 6 "Mart 2001" de 1426, İnönü Ansiklopedisi'nde 1426, (Anonim 1948: 246), H.E. Eldem'de 830 H./1426 M. (1911: 535), H. Ayverdi ise Hüsameddin'in vermiş olduğu tarihi kabul etmektedir (1989b: 215). Vakavüvislerin vermiş olduğu bilgilerden hareket ederek bu mücadelenin 1424 yılında gerçekleşmiş olabileceğini söyleyebiliriz.

²⁵ Bazı vakavüvisler, Yörgüç Paşa'nın Amasya'ya geldikten sonra ihtiyar bir kadının, Paşa'ya gelerek ayaklarına kapandığını ve Kızılıkoca-ı oğulları ile hiçbir bağlantısı olmadığı halde verilen bir ziyafette davetli bulunduğu için onlarla birlikte mağaraya atılan oğlunun cesetini istediğini bunun üzerine paşa'nın izin verdiği ve kadının, oğlunu cesetler içerisinde ölmemiş olarak çıkarttığını yazmaktadırlar (Neşri 1995: 597; Hoca Sadettin Efendi 1999: 16; Solakzade 1989: 216-217). Ayrıca Vakavüvislerde hikaye başlığı altında geçen bu olayı Hammer de Vakavüvislerden olduğu gibi aktarmaktadır (1997: 134-135).

²⁶ Zeytun (zeytin) olarak geçen bu yer bugün Samsun'un Alaçam bucağına bağlı bir köydür.

²⁷ Koca Kaya bugün Samsun'un Vezirköprü İlçesi ne bağlı bir köydür.

Hoca Sadeddin Efendi ise: "...Birgün Kasım babasına şöyle dedi: 'Olur ya ilişkimiz bir yerde duyulup yakalanırsam? Neylersin? Niceyedek komşu beylere karşı direnirsin? Olmaz mı ki, Osmanlı padişahlarının kapısına sığınan da düşman baskısından kurtulmuş olsan? Geriye kalan günlerinde huzur bulsan' Haydar Bey bunun üzerine: 'Ben seni, hakkın korumasına ısmarlıyorum, onun sonsuz üstünlüğüne sığınmış, eşsiz lûfuna bel bağlamışım..... Nöbet sana geldiği zaman, bu dediğin yolu denersin.'...." Kasım Bey'in, beylere babası Haydar Bey tarafından elçi gönderilişini bu şekilde anlatmaktadır (1999: 162).

Yörgüç Paşa kaleyi almak istediğinden Haydar Bey'in dostu Tayfur Çelebi'ye adamları aracılığı ile hediyeler göndermiş onu kendisine yakın bulmaya çalışmıştır²⁸. Bu vesileyle Yörgüç Paşa ile Tayfur Çelebi arasında bir dostluk başlamıştır. Böylece Yörgüç Paşa kaleye ulaşabileceği yolu temin etmiştir. Yörgüç Paşa Tayfur Çelebi'ye Haydar Bey'in kalesini ateşe vermesini bunun sonunda ise padişahın yanında mevki sahibi olacağını söylemiştir. Bunun üzerine Tayfur Çelebi bu isteği kabul ederek kaleyi ateşe vermiştir. Yörgüç Paşa, Tayfur Çelebi'nin bu taaruzunu duyar duymaz Koca Kayası'na gelmiş ve Haydar Bey de kendi isteği ile Yörgüç Paşa'ya teslim olmuştur²⁹. Yörgüç Paşa zaferi saraya bildirmiştir. Bunun sonucu olarak II. Murad da Haydar Bey'e timar vermiştir³⁰ (Hoca Sadettin Efendi: 1999: 163; Solakzade 1989: 218; Aşıkpaşazade 1992: 95; Neşri 1995: 601; Uzunçarşılı 1986: 405).

Yörgüç Paşa'nın üçüncü siyasi başarısı Canik beyi Alparslan'ın oğlu Hüseyin Bey³¹'den Canik Kalesi'ni almasıdır. Samsun bu dönemde Osmanlıların eline geçmiş ise de Hüseyin Bey'in hüküm sürdüğü Ordu ve Çarşamba tarafları henüz alınmamıştır. Yörgüç Paşa, Hüseyin Bey'in hüküm sürdüğü yerleri almak istediğinden onu, yapmış olduğu düğüne davet etmiştir. Fakat Hüseyin Bey Yörgüç Paşa'nın daha önce ki tuzaklarını bildiği için düğüne gelmek istememiş ve şöyle haber göndererek: "... Bu davetten bahsat elimizde olan harabe ormanlığı almak ise emir padişahındır. Osmanlı devletinin gölgesinde bana

da bir huzur köşesi bulunmaz mı? Ama garaz, memleket ise buyurun zaptedin. Ben de bu suretle durağı yüce padişahın otağına yüz süreyim ve başım yazusun göreyim". davete gitmemiştir (Hoca Sadettin Efendi 1999: 163-164). Aşıkpaşazade ise: "... Maksudunuz bu mudur ki benim elimdeki bu ormanları almak istersiniz? Şimdi gelin timar verin. Ben hünkâra gideyim Hünkâr sağ olsun bana dahi timar verir" diyerek Hüseyin Bey'in timar karşılığında topraklarını Osmanlı devletine vereceğini söylemektedir (1992: 95). Buna benzer bir ifade ise Neşri'de: "... Maksudun eğer bu elimdeki ermenileri almaksa, al. İmden geri gel, timar et. Benden ne istersin? Ben hod hünkâr'a varırım Hünkâr sağ olsun Bana dahi yeğ timar vere" diye geçmektedir (1995: 603). Bunun üzerine Hüseyin Bey Amasya'ya gelmiş Yörgüç Paşa'ya teslim olmuştur³². Yörgüç Paşa ise Hüseyin Bey'i Bursa'

²⁸ Neşri, Yörgüç Bey'in Tayfur Çelebi'ye kızını vereceğini vaad ettiğini bildirmekte fakat hangi kızı olduğunu söylememektedir (1995:601), Hammer de, Yörgüç Bey'in Tayfur Çelebi' yi, kızını vermek vaadi ile kandırdığını yazmaktadır (1997: 135).

²⁹ Koca Kayası'nın fethi için Haydar Bey'le yapılan bu mücadelenin tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte H. Hüsameddin, 828 H. /1424 M. de (1927: 200), Uzunçarşılı, 830 H. /1426 M. (1986: 405), Eldem 831 H. /1427 M. (1911:535) Yörgüç Paşa dönemi tarihi olaylarını da gözönünde bulunduracak olursak H. Hüsameddin'in vermiş olduğu tarihin doğru olabileceğini söyleyebiliriz.

³⁰ Uzunçarşılı, Haydar Bey'in Kocakayası Nahiyesi'ne bağlı Oruç Köyü'nde bir cami yaptırdığını (T S A, No: 322'ye dayanarak) söylemektedir (1986: 405).

³¹ Uzunçarşılı, Hüseyin Bey'in adını yanlışlıkla Hasan Bey olarak vermektedir (1986: 405).

³² Canik Kalesi'nin fethi için Alparslan oğlu Hüseyin Bey'le yapılan bu mücadelenin tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Fakat Uzunçarşılı, Hüseyin Bey'in ailesinin Canik bölgesinden Amasya'ya getirildiği tarihi 831 H. /1427 M. olarak vermektedir (1986: 406) Hoca Sadettin Efendi de Yörgüç Paşa'nın Hüseyin Bey'i düğüne davet ettiği tarihi 1427 olarak göstermektedir (1999:163). Solakzade de ise düğün tarihi 831 H. /1427 M. olarak yer almaktadır (1989:218). Aşıkpaşazade de Canik Kalesi'nin fethi 22 Ekim 1427-10. Ekim 1428 olarak (1992: 95), Neşri de, Aşıkpaşazade de olduğu gibi 22.10.1427-10.10.1428 olarak gösterilmektedir (1995: 603). H. Hüsameddin, kalenin fethini 830 H. /1426 M. olarak vermektedir (1927: 202). C. Toksoy ise 1428 olduğunu yazmaktadır (1999:677). Kesin olarak tespit edilemeyen Canik Kalesi'nin fethinin 1427 yılının son ayları ile 1428 yılının ilk ayları arasında gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

ya göndermiştir (Aşıkpaşazade 1992: 95; Hoca Sadettin Efendi 1999: 164; Solakzade 1989: 219; Neşri 1995: 603; Hammer 1997: 135). Böylece Canik ili tamamıyla Osmanlı'nın eline geçmiştir. Hüseyin Bey Bursa'ya vardığı zaman kale içerisinde bir evde hapsedilmiştir. (Hoca Sadettin Efendi 1999: 164; Solakzade 1989: 219). Bir süre sonra fırsatını bulup kaçmıştır. İki yıl boş dolaştıktan sonra tekrar Hünkarın yanına gelmiştir. Hünkar ona Rumeli'de timar vermiş³³ ve Amasya'da bulunan çocuklarını da yanına getirmiştir (Aşıkpaşazade 1992: 95; Solakzade 1989: 219; Neşri 1995: 603; Hoca Sadettin Efendi 1999: 164).

Yörgüç Paşa'nın son siyasi başarısı Karakoyunlu hükümdarı İskender Mirza'yı bir müddet koruması altına almasıdır. İskender Mirza ile Timur'un oğlu Şahruh Sultan, Hoy ve Selmas civarında 834 H. /1430 M. tarihinde büyük bir savaşa girmişlerdir. Savaşta İskender Mirza yenilgiye uğramıştır. İskender Mirza Osmanlı devletine sığınmak için II. Murat'a bir mektup yazmıştır (Solakzade 1989: 222; Hoca Sadettin Efendi 1999: 177). II. Murat İskender Mirza'nın dileğini yerine getirmek için Amasya ve Tokat hakimi olan Yörgüç Paşa'ya hüküm göndermiş, hükümde İskender Mirza'yı uygun bir şekilde misafir etmesini bildirmiştir. Yörgüç Paşa Hünkar'ın bu hükmüne uyarak İskender Mirza'yı kış boyunca ağırlamıştır. İskender Mirza bir süre sonra uygunsuz davranmaya başladığı için Yörgüç Paşa, Timurtaş Paşa'nın oğlu Umur Bey ile birlikte İskender Mirza'nın üzerine giderek onu memleketten çıkartmıştır (Solakzade 1989: 222; Hoca Sadettin Efendi 1999: 180)³⁴.

Yörgüç Paşa'ya bu siyasi başarılarından sonra mükâfat olarak adına sikke bastırma izni verilmiş bu paralara da Yörgüç Paşa Akçesi denmiştir (Ayverdi 1989: 215; Anonim 1948: 246; www. Amasyam. 8k.com/tarihiyleamasyal. htm: 6 "Mart 2001"; Akyurt 1947: 33). Fakat zamanla kendi başına karar vermeye başlayınca 834 H. /1434 M. de muhafız olarak Edirne'ye gönderilmiştir³⁵ (Hüsameddin 1927: 204).

Yörgüç Paşa'nın Edirne'ye gittikten sonraki hayatı hakkında hiçbir yerde bilgiye rastlanmamaktadır. Yörgüç Paşa'nın ölüm tarihi, Amasya'

da yaptırmış olduğu camisine bağlı türbede yer alan mezar taşlarından kendine ait olanında Mayıs 1442 olarak geçmektedir (Uzunçarşılı 1927: 116-118; Ayverdi 1989b: 223; Akyurt 1947: 33; Gün1993:49).

Yörgüç Paşa'nın mezarının bu türbede gömülü olduğu ve belirtilen tarihte öldüğü şüphe götürmemekle birlikte, Yörgüç Paşa'nın Edirne'de mi ?, Edirne'den Amasya'ya geldikten sonra mı? öldüğü şimdilik tespit edilememektedir. Paşa'nın yukarda da belirttiğimiz gibi Edirne'ye gittikten sonraki hayatı bilinmediği için ölüm yeri tespit edilememiş olsa da Amasya'ya geldikten sonra öldüğü varsayımının daha ağır bastığını düşünürüz³⁶.

³³ Hüseyin Bey'e timar olarak verilen Sancak Gümülcine Sancağıdır. (Neşri 1995: 603; Hüsameddin 1927: 202; Uzunçarşılı 1986: 406).

³⁴ İskender Mirza'nın memleketten çıkarıldığı tarih kesin olarak bilinmemektedir. Fakat H. Hüsameddin Yörgüç Paşa'nın İskender Mirza'yı koruması altına aldığı tarihi, 835 H. /1431 M. olarak vermektedir (1927: 205). Hoca Sadettin Efendi ise yukarda da belirttiğimiz gibi İskender Mirza'nın Şahruh Sultan ile yaptığı savaşın tarihini 834 H. /1430 M. olarak göstermektedir (1999:177). E. Eldem 834 H. /1430 M. (1911:535), Ayverdi de Yörgüç Paşa'nın İskender Mirza'yı koruması altına aldığı tarihi H. Hüsameddin'in belirttiği tarih olarak kabul etmektedir (1989b: 215). E. Yavi ise İskender Mirza'nın Yörgüç Paşa'ya sığındığı tarihi, 1432 olarak göstermektedir (1986:71). Şahruh Sultan ile İskender Mirza'nın yapmış olduğu savaşın 1430'da olduğunu kabul edersek İskender Mirza'nın memleketten çıkarılma tarihinin 1431 olabileceğini söyleyebiliriz.

³⁵ A. Demiray, Yörgüç Paşa'nın Edirne'ye muhafız olarak gönderildiği tarihi neden göstermeksizin 1435 olarak (1954:70), vermektedir. A. Gürbüz de A. Demiray'ın vermiş olduğu tarihi göstermektedir (1993: 28). E. Eldem ile 838 H./1434 M. (1911:534) Ayverdi ise H. Hüsameddin'in vermiş olduğu tarihi (1434) kabul etmektedir (1989b: 215). Ayrıca Yurt Ansiklopedisi'nde de Paşanın 1435'de Edirne'ye gönderildiği yer almaktadır (Anonim 1981: 425). A. Şimşirgil ise, Hayrullah Efendi Tarihi'nde, Yörgüç Paşa'nın 838 H. /1434 M. de Edirne'ye gittiğinin yer aldığını bildirmektedir (1995:463). Tâcüt-Tevârih'de, 1434 tarihinde Edirne muhafızlığına tayin edilen kişinin Saruca Paşa olduğunun bildirilmesi (Hoca Sadettin Efendi 1999:188) Edirne'ye gitmiş olduğu kaydının dahi şüpheyle karşılanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Nitekim Uzunçarşılı, Paşa'nın vefatına kadar Rumiye-i Sügra valiliğinden ayrılmadığını söylemektedir (1927: 28). Bununla birlikte H. Hüsameddin Yörgüç Paşa'nın son dönemlerine ait bilgiler verirken, Paşa'nın bir yıl Edirne'de kaldıktan sonra 839 H./ 1435 M. de Amasya muhafızı Şeyhi Paşa'nın vefatıyla birlikte tekrar Amasya'ya geldiğini ve 841 H./1437 M. de Amasya valiliğinde bulunan Şehzade Alaeddin Ali Çelebi'nin laleliğine ve aynı zamanda şehrin muhafızlığına tayin edildiğini kaydetmektedir (1927: 207-211).

³⁶ Cemal Toksoy, Yörgüç Paşa'nın 1436 yılında Amasya'da vefat ettiğini yazmakta fakat bu konuda hiçbir bilgi vermemektedir (1999: 677). Yurt Ansiklopedisi'nde ise 1435'te vefat ettiği yazılıdır (Anonim 1981: 425).

Yörgüç Paşa yukarıda bahsettiğimiz siyasi başarılarını devam ettirirken bir yandan da imar faaliyetlerini hızlandırmıştır³⁷(Çizim 1).

Gümüş Köyü Yörgüç Paşa Camii, Amasya' da, 834 H. /1430 M. yılında kendi adına yaptırmış olduğu külliye dışında Merzifon' a 20 km uzaklıkta Gümüşhacıköyü'nden yaklaşık 3 km güneyde eski gümüş madenlerinin bulunduğu Gümüş Köyü'nde³⁸ Cami-ul Kebir Mahallesi (Gülbüz 1993: 217), Cumhuriyet caddesi üzerinde yer almaktadır³⁹. Camide inşa kitabesi bulunmamakla birlikte caminin 833 H. /1430 M. yılında yapıldığı bildirilmektedir⁴⁰ (Hüsameddin 1986: 292).

1523 tarihli tapu tahrir defterinde Nefs-i Gümüş'ün malikane gelirinin yarısının bu camiye vakıf olarak kaydedildiği yer almaktadır.⁴¹ Caminin yanına, kasabanın emini olan İskender Çelebi, 856 H. /1452 M. yılında bir mektep yaptırmıştır (Hüsameddin 1986: 290).

Caminin ilk yapılışında ahşap olduğu bilinmekle birlikte (Anonim 1981: 498; Anonim 1972: 290; Şimşirgil 1995: 467; Gülbüz 1993: 217) daha sonra, depremler neticesinde kullanılamayacak derecede hasara uğradığından, 968 H./1560 M. yılında Sadrazam Rüstem Paşa tarafından yeniden kâğır olarak yapılmıştır (Hüsameddin 1986: 292; Anonim 1972:290; Anonim 1981: 498). Ayrıca camiye gelir getirmek üzere 8 dükkân ile 1 mektep ilave edilmiş böylece bu yapılar Rüstem Paşa Camii, Rüstem Paşa Mektebi ve Rüstem Paşa Vakfı diye anılmıştır (Hüsameddin 1911: 358).

Rüstem Paşa tarafından yeniden yapılan caminin çinilerle süslü olduğu bilinmekle birlikte (Hüsameddin 1986: 293; Ayverdi 1989: 496) bugün camide çinilerden eser yoktur. Cami, çinilerinden dolayı Çinili Camii olarak anılmış hatta bulunduğu mahalleye de adını vermiştir⁴².

³⁸ H. Hüsameddin, Gümüş Köyü'nü: " İnegöl Dağı'nın doğu eteğinde bulunan ve Hacıköyü'nün güneyinde iki km kadar yakınında küçük bir şehirdir. Nahiyenin güney ve batı tarafları adı geçen dağın eteklerine dayanmakta ise de, doğu ve kuzey tarafları açıktır. Nahiyenin dağ ve tepelerinde bol miktarda gümüş madeni bulunmaktadır. Bundan dolayı bu kasabanın "Gümüş" namıyla adlandırılmış olduğu zannedilmektedir. Bu kasabaya 575./1179 tarihinden beri "Gümüş" dendiği bazı kayıtlarda zikredilmektedir. Yoksa sonradan verilmiş bir isim değildir." diyerek gümüş kelimesinin Arapça'da Kumus olarak kullanıldığını söylemektedir (1911:357). Ayrıca Gümüş Kasabası'nın, Selçuklu emirlerinden "Emir Gümüşlü" diye meşhur olan Eminüddin Yunus el Kumsî'nin gayretleriyle geliştiğini hatta Sühreverdi tarikatının şeyhlerinden Ali İbrahim Busri'nin bu kasabada yaşadığını ve tekke yaptırdığını bildirmektedir (1911: 357).

³⁹ A. Gülbüz, BOATD, Def No: 90. s.180 ile TKGMATD 34. 23b de; Gümüş'te bulunan Yörgüç Paşa Hamamı'nın yıllık mükata gelirinin her iki tahrirde de 10.000 akçe olarak yer aldığını söylemektedir (1993: 218). Bu bağlamda Paşa'nın Gümüş'te, camiyle birlikte bir de hamam yaptırdığını söyleyebiliriz.

⁴⁰ E. H. Ayverdi ve M. Top, H. Hüsameddin'in vermiş olduğu tarihi kabul etmektedirler (Ayverdi 1989b: 496; Top 1997: 118). Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler adlı yayın ile Yurt Ansiklopedisi'nde ise caminin inşa tarihi 1429 olarak verilmiştir (Anonim 1972: 294; Anonim 1981: 498). H. Hüsameddin, Paşa'nın bu kasaba da yaptırmış olduğu cami ile Vezirköprü'de yaptırmış olduğu caminin Amasya'da yaptırmış olduğu camiden daha önce tamamlandığını yazmaktadır (1927: 205). A. Şimşirgil'de H. Hüsameddin'in vermiş olduğu tarihi bildirmektedir (1995: 467).

⁴¹ Belge No 387 olarak gösterilen bu tapu defteri 15-16 yy da Osmanlılarca tatbik edilmiş olan malikane divanı sistemi içindeki Karaman ve Rum Eyaletlerinin 1520-23 yılları arasında tamamlanan tahrirlerinin sonuçlarını veren Maliye Evkaf İcmal defteridir.

⁴² H. Hüsameddin, Selçuklular döneminde ve Osmanlıların ilk devrinde kasabada darphâne kurulmuş olduğunu ve bu nedenle darphâne isminde bir mahallenin yer aldığını söylemekte bununla birlikte kasabanın emini olarak bir süre görev yapan Armağan Çelebi'nin, 757 H. /1356 M. senesine kadar oturduğu, mahalleye de Armağan Mahallesi dendiğini daha sonra mahalle de maden işçilerinin ve ırgatlarının oturmalarından dolayı mahallenin adının ırgatlar Mahallesi'ne çevrildiğini yazmakta ve Çinili Camii Mahallesi, Armağan (ırgat) ve Darphâne Mahallesi'nden oluşan kasabanın yaklaşık 300 hânedan ibaret olduğunu bildirmektedir. (1911: 359). Ayrıca şehrin mülki idaresinin önceleri Has ağalara ve maden emirlerine ait iken 1299 H. /1888 M. de Hacıköyü kaymakamlarına devredildiğini böylece bu tarihten sonra maden emirlerinin sadece maden işleriyle meşgul olduklarını da yazmaktadır (1911: 359). İbn Batuta, seyahatnamesinde de Gümüş Köyü'nden: "..... Gümüş büyük ve kalabalık bir şehir olup bol gümüş madenlerine sahiptir. Irak ve Şam'dan tüccarlar buraya gelerek mal alırlar. Gümüş'de Ahi Mecdeddin'in zaviyesine misafir olduk" diyerek söz etmektedir (1993: 24). Polanyalı Simeon ise Gümüş Köyü'nden: "..... Gümüş adını taşıyan köy hakikaten de gümüş idi. Zira burada imal edilen ince ve parlak nefis çul diğer hiçbir yerde bulunmaz ve bunun için Lehistan'dan bile buraya gelirler." diye bahsetmektedir Andreasyan (1964:86). Vital Cuinet ise Gümüş Köyü'nün 5 bucak, 80 köyden ibaret olduğunu yazmaktadır (1879: 738). Evliya Çelebi de, Gümüş'de üç yerde maden olduğunu söylemekte fakat yerlerini vermemektedir (1999: 95).

³⁷ Bu makalede Paşa'nın Amasya merkez de yaptırmış olduğu Camii, Türbe, Medrese, Hamam, Han, İmaret ve dükkânlarından oluşan külliye bazındaki yapılarına yer verilmemiştir. Bu yapılardan günümüze sadece Zaviye fonksiyonlu cami ile camiye bağımlı türbe gelebilmiştir. Külliyein diğer yapılarından medrese, han, imaret, hamam ve dükkânlar hakkındaki bilgiler ve külliye içerisindeki yerleşim planları için bkz: F. Toruk, Amasya Yörgüç Paşa Külliyesi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2000.

1939 depreminde büyük zarar gören cami 1946'da halkın yardımı ile yeniden onarılmış olduğundan (Anonim 1981:498; Anonim 1972: 296) yapıda, Yörgüç Paşa'nın yaptırmış olduğu ilk halinden, günümüze gelebildiğini düşündüğümüz bazı yerleri ayırt etmek oldukça güçtür.

Cami bugünkü durumuyla ulu cami tipindedir. Ve kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen bir plana sahip olup kuzeyinde 5 bölümlü bir son cemaat yeri bulunmaktadır⁴³ (Ayverdi 1989b: Res 860). Harime kuzeyde eksende yer alan kapıdan girilmektedir.

Harim üç sahnalı bir düzleme sahiptir. Orta sahnın yan sahnalara göre daha geniş olup yaklaşık 20x21 m boyutlarında dört ayak üzerine oturan üç kubbe ile kapatılmıştır. Kubbelere pandomentlerle geçilmiştir. Orta sahnının her iki yanında yer alan sahnalar ise çapraz tonozlarla kapatılmıştır (Çizim 2), (Resim 1).

Mihrap, caminin kible duvarı ortasında ve giriş ekseninde yer almaktadır. Mihrabın tüm yüzeyi boyalıdır (Top 1997:118). Bu nedenle malzemesini tesbit etmek güçtür. Ayrıca dıştaki bordürün üst kısmı da ahşapla kaplanmıştır.

Duvardan hafif çıkıntılı mihrab 2.20 m genişliğinde 3.92 m yükseklikte dikdörtgen görünüme sahiptir. Çerçeveyi teşkil eden bordür ve silmeler, mihrabı üç taraftan kuşatmaktadır. Dıştaki bordür (birinci bordür) düz yüzeyli olup üzeri ahşabdır. Ahşabın orta yerine ve köşelerine birer gülbezek yerleştirilmiştir. İkinci bordür hafif silmelerle diğer bordürlerden ayrılmış olup, düz yüzeyli bir görünüme sahiptir. Mihrap hücresi köşelerde, silindirik gövdeli sütuncelerle sınırlandırılmıştır. Hücre 0.90 m genişlikte, 0.69 m derinlik ve 1.50 m yükseklikte üç kenarlıdır. Düz ve süslemesiz olan mihrap hücresinin üç kenarlı yüzeyi sivri kemerli şekilde sonlanmaktadır. Mihrabın kavsarası 1.27 m yükseklikte 5 sıra mukarnasdan meydana gelmiştir. Kavsaranın alttan dördüncü sırası değişik şekillerde dizilmiş, badem ve kanat formlarından oluşmaktadır. Aralarda konsollarla ayrılmış bademler dıştan birer kemercikle kuşatılmıştır. Ayrıca üçüncü sıradaki bademlerin kenarlarına birer yaprak yerleştirilmiştir. Kavsaralı iki yanında üçgen

yüzeylerden ibaret mihrab köşelerinde de diğer bölümlerinde olduğu gibi süsleme bulunmamaktadır (Resim 2).

Minber, ahşap olup boyalıdır ve üzerinde süsleme yer almamaktadır.

Cephelerde yer alan pencereler ise simetrik-tir. Kuzey cephede girişin iki yanında birer pencere, güneyde mihrabın doğu ve batısında ikişer pencere yer almaktadır (Resim 3). Kuzey cephe 6 sütunla 5 bölüme ayrılmış bir son cemaat yeri olarak tasarlanmıştır (Resim 4).

Son cemaat yerinin üzeri ahşap düz tavanla örtülüdür. Tavanı taşıyan sütun kaideleri devşirmedir. Bazı izlerden son cemaat yerinin evvelce beş kubbeli olduğu anlaşılmaktadır (Resim 5).

Güney cephede altta dikdörtgen çerçeveli dört pencere, üstte ise, altta yer alan ortadaki iki pencerenin üzerinde iki yuvarlak pencere yer almaktadır. Cephede dikey ve yatay tuğlalar friz oluşturacak biçimde yerleştirilmiştir.

Batı cephede altta bir dikdörtgen pencere, üstte bu pencerenin iki yanına gelmek üzere dört yuvarlak, şebekeli pencere bulunmaktadır.

Doğu cephede yer alan pencere sayısı batı cephe pencere sayısı kadar olup, yerleşim düzeni de aynıdır.

Kuzeybatı köşede yer alan minare kesme taştan yapılmıştır. Peteksiz olan minareye 1967'de petek ilave edilmiştir (Anonim 1972: 296).

Caminin avlusunda sekiz direk üzerinde yine ahşap sivri kemerler üzerine oturan kiremit çatılı bir şadırvan yer almaktadır. Şadırvanın, haznenin güneybatı cephesinde yer alan kitabeden 1289 H/1872 M de yapılmış olduğu yazılıdır (Bayram 1994: 41). Ortada yer alan sekizgen bir havuz içine sekiz cepheli su haznesi yerleştirilmiştir. Haznenin üst bölümü aynı formda demir parmaklıklarla çevrilip basık bir külâh ile örtülmüştür (Bkz.: Resim 4). Camide moloz taş ve iki sıra tuğla kullanımının yanında, avlu döşemesi de dahil yoğun miktarda devşirme malzeme de kullanılmıştır.

⁴³ E. H. Ayverdi, beş bölümlü son cemaat yeri tavanını taşıyan 6 sütunun başlıklarının 16. yüzyıla ait olabileceğini düşünmektedir (1989b: 497).

Vezirköprü Yörgüç Paşa Camii, Eski Köprü adında bir karye iken Köprülü Mehmed Paşa'dan sonra Vezir Köprüsü denilen ve bugün Vezirköprü olarak bilenen ilçeye yakın eski Kedağra Şehri⁴⁴ yakınında Köprü Kasabası denilen yerde inşa edilmiştir. Yörgüç Paşa'nın, Köprü ile ilgili vakfiyesinde, Kedağra Şehri civarında Köprü Kasabası başında bir cami yaptırdığı ve masraflarını karşılayacak gelirler tayin ettiği bilinmektedir⁴⁵ (Hüsameddin 1911: 373-374). H. Hüsameddin, Yörgüç Paşa'nın Köprü ile ilgili vakfiyesinin 834 H. /1431 M. yılında tanzim edilmiş olduğunu söylemekte ve bu vakfiyeden hareket ederek Köprü'nün Kedağra şehri yakınlarında bir köy olduğunu bildirmektedir (1911: 374). Bugün mevcut olmayan Kedağra denilen yerin, Köprü Kasabası'nın İçkale Mahallesi'yle onun civarında kalan mahallelerden bir kısmını içine alan mevkide olduğu, hisar içinde bulunan kalıntılardan anlaşılmaktadır⁴⁶ (1911: 376).

BOATD, Def No: 387, 929 H /1523 M. tarihli tapu defterinde camiye, Kedağra (Gedeğara)'ya tabi; Tahir Köyü hissesinin tamamı, Gidür ve Acıkonak köylerinin hisselerinin yarısı ve İyi Köyü hissesinden 1/4'ünün ve Simre-i Lâdik kazasına bağlı Aydoğdu Köyü'nün malikâne gelirinin vakf edildiği görülmektedir (Bkz: Ek 1: 681,683,687). Köprü Köyü'nün, bugün Orta Camii diye bilinen, Yörgüç Paşa Camii'nin kuzey ve batı taraflarında yer alan bölgenin bir kısmını içine aldığı anlaşılmaktadır.

Yörgüç Paşa'nın camiye, Kocakayası beyi Haydar Bey'i Amasya'ya getirdiği esnada, Köprü Köyü ile Kedağra şehri arasında bulunan yerde inşa ettirdiği bildirilmektedir (Hüsameddin 1911: 376; Şimşirgil 1995:468).

Yörgüç Paşa'nın Kızılkocaoğulları ile mücadelesi'nin 1424 yılında son bulduğunu düşünecek olursak, bugün Orta Camii diye bilinen Köprü Köyü Yörgüç Paşa Camii'nin, 1424 senesinin son çeyreyi içerisinde yapılmış olabileceğini söyleyebiliriz.

VGM Arşivinden elde ettiğimiz, yapıyla ilgili tarihi belirtilmemiş dosyada yer alan raporda,

caminin 850 H. /1446 M. yılında yapıldığı belirtilmekte ve: ".... Kârgirdir. Çatısı ahşaptır. Minaresi taşandır. Ahşap bir son cemaat mahallesi vardır. Duvarların kısmi küllisi, çatısı ve minaresi yıkılmıştır. Tamiri kâbil değildir." ifadesini içeren bu rapordan ve rapora eklenen, fotokopi şeklinde temin ettiğimiz fotoğraflarından anlaşılabileceği üzere yapı yıkılmaya bırakılmıştır (Resim 6).

Orta Camii olarak bilinen Köprü Köyü Yörgüç Paşa Camii birçok defa yeniden yapılmıştır (Ayverdi 1989: 570) (Resim 7). 1943' de vuku bulan depremde sonra bugünkü şekliyle çatılı olarak yapıldığından, ilk halinden hiçbir iz kalmamıştır (Resim 8).

Tokat Yörgüç Paşa Hamamı, İvaz Paşa Mahallesi'nde⁴⁷ Sulu Sokak üzerinde dört yol ağzında yer almaktadır⁴⁸.

⁴⁴ H. Hüsameddin, Kedatra şehrinin Selçuklu Sultanı Mesud tarafından 538 H. /1143 M. de kurulduğunu, kasabanın isminin Kedatra olarak eski kayıtlarda ve şer-i sicillerde yazılı olduğunu fakat Köprü Kasabası ile aynı mevkide olduğuna dair resmi bir kayıt olmadığını hatta kayıtlar incelendiğinde bu iki yerin farklı yerler olduğunun anlaşıldığını bildirmektedir (1911: 373). H. Hüsameddin, Ayrıca daha öncede belirttiğimiz gibi Kedağra şehrinin eski Köprü Kasabası'nın yerinde bulunan daha sonra Amasya'nın Danışmentiler tarafından fethi esnasında (1080) Haçlılar tarafından geri alınmak için yakılıp yıkılan bir şehir olduğunu ve Selçuklu Sultanı Mesud'un Amasya'yı istilası ile eski şehre hakim yüksek bir yerde güzel bir şehir kurup Kedağra ismini verdiğini söylemekle birlikte, Kayı ve Oğuz Türkleri'nde Kete'nin Büyük Köy, Gara'nın ise Hisar (kale) anlamına geldiğini, böylece Kedağra'nın, "Büyük Köy-Hisar" anlamını içerdiğini yazmaktadır (1911: 374).

⁴⁵ H. Hüsameddin, Yörgüç Paşa'dan başka, Nişancı Taceddin Paşa'nın, bizim bulamadığımız 900 H. /1495 M tarihli vakfiyesinden hareket ederek Kedağra şehri civarında Köprü Köyü'nde bir camii, bir imarethâne ve bir hamam yaptırarak vakıflarını tanzim ettirdiğini bildirmektedir (1911: 374).

⁴⁶ H. Hüsameddin, Anadolu'da Celâli isyanları ile etrafa dehşet saçılması üzerine Köprü valvoda'sı, Torak Ağa zeâmet sahibi Sinan Çelebi'nin oğlu Mustafa Ağa (Köprülü Mehmet Paşa'nın babası)'nın İçkale Mahallesi civarında eşkiyadan korunmak için topraktan bir kale yaptıklarını ve daha sonra burasının bir mahalle şeklini aldığını ve Toprakale Mahallesi denildiğini söylemekte ve burasının da Kedağra şehri sınırları içerisinde bulunduğunu bildirmektedir (1911: 376).

⁴⁷ A. Şimşirgil, BOATD, Def No 38, 19, 16'daki, bilgilerden hareket ederek mahallenin nüfusunun, 1455'de 30 neferli (nüfus), 1485'de 17, 1520'de 28 neferli olduğunu bildirmektedir (1990:62).

⁴⁸ E. H. Ayverdi, Hamamın, İvaz Paşa'nın vakıflarının bulunduğu Sulu Sokak civarında yer aldığını ve Paşa'nın mescidinin arsasına inşa edildiğini söylemektedir (1989b: 549).

Giriş kapısı üzerindeki inşa kitabesinde 838 H. /1434-1435 M. tarihinde yaptırıldığı bilinmektedir⁴⁹.

Taş üzerine kabartılarak hakedilmiş kitabe Arapçadır. Yazı türü Celi Sülüstür. Kitabe dikdörtgen bir mekâna, 2 cm'lik cetvelle ortadan iki satıra bölünerek yazılmıştır. Kitabe levhasının boyutları 0.48x1.18 m'dir (Resim 9).

Kitabenin Metni:

١- أمر بعمارة هذا الحمام المبارك في أيام دولة السلطان الأعظم عات الدنيا والدين
٢- أبي الفتح مراد بن محمد خان حلد الله ملكه وأبد دولته الوهر الأعظم بور كوج ماشا ادام الله ذكته في مرة
سوال سنة ثمان تكتين مائة

Transkripsiyonu:

1- Emera bi'l-imareti hâze'l-hammâmi'l-mübârak fi eyyâmi devleti's-sultân'l-a'zam giyâsi'd-dünyâ ve'd-dîn

2- Ebi'l-feth Murâd bin Muhammed Hân halleda'llahu mülkehû ve ebbede devletehûn el-vezîrul'l-a'zam Yûrgûç Bâşâ edâma'llagu devletehû fi seneti gurreti şevvâl semânin selâsine semân-imâyeh (Tüfekçioğlu 1997: 236).

Tercümesi:

Mehmed Han'ın oğlu, büyük padişah, din ve dünyanın yardımcısı, fethin babası Murad'ın -Allah mülkünü devamlı kılsın ve devletini ebedi eylesin- yönetimi günlerinde, büyük vezir Yörgüç Paşa -Allah idaresini devam ettirsin- şevval ayı başında bu mübarek hamamın inşa edilmesini emretti⁵⁰ (Tüfekçioğlu 1997: 236).

Yazıların sıvanması nedeniyle harfler bozulmuştur. Ancak metnin uzunluğu mekana göre önceden tasarlanmadığından ikinci satırın yarısından sonra harfler aşırı derecede sıkıştırılmıştır. Ayrıca ikinci satırın sonunda yer alan tarih ibarelerini birbirine bağlayan vav harfleri yazılmamıştır.

Yazıda hareke ve motiflere hiç yer verilmemiş ancak çok az miktarda nokta kullanılmıştır. Paşa'nın Amasya'da yaptırmış olduğu camisine vakf edilmiş olan hamam⁵¹ (VGMA, Def No: 747, Sıra No: 245: 354) 1948 yılında vakıflar tarafından restore edilmiştir⁵².

Bugünkü haliyle hamam, ılık, sıcak ve cemekân bölümlerinden oluşan tek hamam

planında bir yapıdır. Genel olarak 16.90x31.25 m'lik bir alanı kaplamaktadır. Cemekân bölümü yaklaşık 7.35x14.25 m'lik bir alana sahip olup, pendentiflerle geçilen ve aydınlık feneri bulunan bir kubbe ile örtülüdür.

İlklık, cemekâna paralel olarak konumlanan 3.10x9.40 m'lik dikdörtgen bir alanı kaplamaktadır. Bu bölümün güney duvarından açılan bir kapıdan sıcaklık bölümüne geçilmektedir.

⁴⁹ E.H. Ayverdi, kitabede yer alan tarihi yanlışlıkla olmalı ki Gurre-i şevvali 833H./1 Ekim 1430 M. olarak okumuştur (1989b: 550). Ayrıca E.Yavi'de 1437 yılında yaptırıldığını söylemektedir (1986:72). Gabriel ise yapılış tarihini 828H./1424 M. olarak vermektedir (1934: 107). Kitabenin doğru okunuşu için ayrıca bkz: Uzunçarşılı 1927: 25-29; Üstek 1985:12.

⁵⁰ Kitabede Paşa'ya Vezir-i azam dendiği görülmektedir. Yörgüç Paşa hiçbir zaman Vezir-i azam olmamıştır. Fakat niçin Vezir-i azam dendiği de anlaşılmamaktadır.

⁵¹ Yörgüç Paşa'nın 840 H. /1436 M. tarihli vakfiyesinde, Amasya'da yaptırmış olduğu camisine : "...Tokat'da yaptırdığı hamamla birlikte bir de hanın tamamı..." denilerek bir han vakf edildiği anlaşılmaktadır (VGMA, Çev Def No: 747, Sıra No: 245:467). Vakfiyeden de, Paşa'nın Tokat'da bir de han yaptırdığı bilinmemektedir. Fatma Üstek, tarihini ve belge numaralarını belirtmediği bir vakıf kaydında : "1. Hamam-ı..... (Okunamadı) der mahalle-i Hacı İvaz Paşa der Tokat vakf-ı Yörgüç Paşa ber vech-i maktû icare-i fi sene (Hacı İvaz Paşa Mahallesi'nde "hamamı kesim usulü geliri senede 5000 akçe) 2.Karbansarayı....."Okunamadı" der nefsi Tokat ber vech-i maktû fi sene (Tokat'da....."Okunamadı" kervansaray, kesim usulü, geliri senede 7000 akçe) 3. Cihet-i câbi (Vakıf gelirlerini toplayan) fi yevm ı fi sene 360 haliyy der dest-i Mehmed bâ berâ ı hümayûn (Câbilik görevi günde 1 akçe senede 160 akçe ile Mehmed'e verilmiştir) 4. Cihet-i Câhken (kuyu kazıcı) fi beher şehir 20 fi sene (Câhken, ayda 140 akçe alacaktır). Zikr olunan câbi ve Câhken cihetlerinden maa-fazl inde'l-ihityâç rakabeye (bir malın sahipliği ya da tasarruf hakkı) sarf olunduktan sonra mütevellî olanlar kabz idüb merhûm Yörgüç Paşa'nın Amasya'da olan imâreti masrafına sarf olunur imiş. Cabi ve Çahkene ayrılan gelirlerden kalanının ihtiyaç olundugunda rakabeye sarf olunacaktır. Kalanı ise mütevelliler tarafından Yörgüç Paşa'nın Amasya'daki imaretine harcanacaktır. (1985: 199) diye bir bilginin yer aldığını bildirmektedir. Fatma Üstek'in tarihini ve belge kayıt numarasını vermemiş olduğu bu vakıf kaydından hamamın gelirinin 5000 akçe olduğu ve geri kalanının Paşa'nın Amasya'da yaptırmış olduğu imarete harcanacağı açık olarak görülmektedir. Kervansaraydan bahsedilen kısımda bir kelime okunmadığı için kervansarayın hamamla olan bağlantısı anlaşılmamaktadır. Hamamdan bahsedilen kısımda da bir satır okunmadığı görülmektedir. Okunamayan bu iki yerde bir yapının yanında yer aldığı ifade ediliyor olabilir. Bu yapılarında İvaz Paşa'nın yaptırmış olduğu yapılardan olabileceğini söyleyebiliriz. Bu bağlamda bahsedilen kervansaray İvaz Paşa'ya ait olabilir. Ayrıca bu konu hakkında bkz: Ayverdi; 1989b: 549.

⁵² E.H. Ayverdi, yanlışlıkla olmalı ki: "...1946 yılında tamir olunduğu söylenmektedir." (1989b: 549). demekte fakat tamir hakkında bilgi vermemektedir.

Sıcaklık bölümünde göbek taşının bulunduğu kubbeli orta mekâna açılan hamam, 4 eyvan şemasına yansıtılmaktadır. Eyvanlar yaklaşık 3.25 m'lik bir derinliğe sahiptir. Eyvanların köşelerinde kalan 4 oda ise halvet odaları olarak düzenlenmiştir. Sıcaklık bölümünde toplam 9 kurna bulunmaktadır. Külhan kısmı sıcaklığın güneyindedir. (Çizim 3).

Hamamın, cephe düzenlemesi gayet sadedir. Kuzey duvarı ortasında profilli silmelerin çerçevelendiği sivri kemerli giriş açıklığı yer almaktadır.

Girişin sağ üst köşesine yuvarlak kemerli bir pencere açılmıştır (Resim 10).

Doğu ve batı cepheleri, cemekâna açılan yuvarlak kemerli birer pencere dışında başkaca bir özellik göstermemektedir (Resim 11).

Yapı moloz taş ile inşa edilmiş kârgir bir özelliğe sahiptir. Moloz taş yanında üst örtüde tuğla, kapı ve pencere sövelerinde ise düzgün kesme taş kullanılmıştır. Hamam'da, süsleme yer almamaktadır.

Kavak Yörgüç Paşa Camii, Samsun-Merzifon yolu üzerinde Merzifon'a 20 km mesafede, Kavak Kasabası'nda yer alan bu camii hakkında, incelediğimiz, Belge No: 387, 929 H. /1523 M. ve Belge No: 776, 1052 H. /1642 M. tarihli tahrir defterleri ile Defter No: 626- 1001 H. /1592-93 M, Defter No: 1111, 1099 H./1688 M ve Defter No: 22503-1100 H. /1689 M. tarihli BOAMMDT' leri ile beraber vakfiyesi de dahil bir kayıda rastlanmamıştır.

A. Şimşirgil, BOACTE K , 27012 nolu defterde yer alan 1222H. /1807 M. tarihli bir beratda: "*Kavak'ta Yörgüç Paşa Camii imamının vefat etmesi sebebiyle iki oğlunun müşterek olarak imamet görevini yürütmeleri*" hususunda bilgi bulunduğunu bildirmektedir (1995:468). A. Şimşirgil' in, Cevdet Tasnifi'nden verdiği bu bilgilerden Yörgüç Paşa'nın burada bir camii yaptırdığı anlaşılmaktadır.

E. Hakkı Ayverdi de Samsun Evkâf Müdürlüğü'ndeki bir deftere dayanarak bu caminin Yörgüç Paşa tarafından yaptırıldığını belirtmektedir (1989b: 512).

Cami, 1923'lerde temelden itibaren tamamen yenilenmiş olduğundan (Şimşirgil 1995:468; Ayverdi 1989b: 512) eski hali ile hiçbir ilgisi kalmamıştır⁵³.

İskilip, Yörgüç Paşa Hamamı, Paşa'nın 840 H. /1436 M. tarihli vakfiyesinde: "...İskilip Beldesi'nde meşhur hamamın tamamı...." (VGMA Çev. Def. No: 747, Sıra No: 245:467) denilmektedir. Vakfiyede ayrıca Yörgüç Paşa tarafından İskilip'de, yaptırılan hamamın gelirlerinin Amasya Yörgüç Paşa Camii' ne vakf edilmesi yer almaktadır.

Bulduk Üçler, 984 H./1576 M. Tarih ve 38 No'lu Tahrir defterinde, İskilip vakıflarına ayrılmış gelirlerden 5000 akçenin, iki hamama ayrıldığını ve bu gelirlerin Şeyh Muhyiddin evlâdı ve Yörgüç Paşa vakfına kaydedildiği üzerine bir berâtın mevcut olduğunu bildirmektedir (1992: 150). Ayrıca defterde 5000 akçelik bu gelirin 4000 akçasının Şeyh Muslihiddin evlâdı vakfına geri kalan 1000 akçanın ise Yörgüç Paşa vakfına ait olduğu üzerine bir ibarenin bulunduğu yazmaktadır (1992: 150). Yörgüç Paşa'nın vakfiyesinde ve Bulduk Üçler'in bahsetmiş olduğu 38 No'lu tahrir defterinde adı geçen ve Paşa tarafından yaptırılan hamamın, yapılış tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, hamamın 1436 yılından evvel yaptırıldığı kesin olarak söylenebilir. Hamam bugün mevcut değildir.

Havza Yörgüç Paşa Camii'nin inşa tarihi bilinmemektedir. Yörgüç Paşa'nın oğlu Mustafa Bey, Havza' da, İmaret, zaviye, han⁵⁴ ve hamamdan oluşan bir külliye yaptırmıştır⁵⁵. Mustafa Bey'in, tanzim ettirdiği 840 H. /1437

⁵³ E. Hakkı Ayverdi, caminin 1960'da Nuri Bey adında biri tarafından tekrar tamir edildiğini ve 1968'de camiye ziyaret ettiğinde yine tamir edilmekte olduğunu görmüş ve caminin tamir esnasındaki bir fotoğrafını çekerek kitabında yayınlamıştır (1989b: 512, Res: 892 a).

⁵⁴ Han bugün mevcut değildir. Mustafa Bey'in, Havza'da bir de Han yaptırdığına dair bilgi, 840 H/1437 M.tarihinde tanzim ettirdiği vakfiyesinde yer almaktadır.

⁵⁵ Yörgüç Paşa oğlu Mustafa Bey, Havza'da yaptırmış olduğu bu eserlerin dışında Amasya'da amcası Hayrettin Paşa'nın oğlu Mehmed Paşa'nın adıyla anılan Mahallede de bir hamam yaptırmıştır. H. Hüsameddin hamamın 840 H/1436 M yılında yaptırıldığını belirtmektedir (1911:169). Ayverdi'de H. Hüsameddin'in vermiş olduğu tarihi onaylamaktadır (1989b: 228).

M. tarihli vakfiyesinde yapılara gelir getirmek için vakf edilmiş olan arazi ve köyler yer almaktadır (Ek 1b: 474-75). E. Ayverdi, vakfiyedeki vakıfları sayarken yapıyı Mustafa Bey'in yaptırdığını belirtmektedir (1989b: 498-503). Oysa caminin kitabesi olmadığı gibi 833 H. /1430 M. tarihli (Tüfekcioğlu 1997:216) imaretin inşa kitabesinde⁵⁶ ve 840 H. /1437 M. tarihli vakfiyede caminin Yörgüç Paşa oğlu Mustafa Bey'in yaptırmış olduğuna dair herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Ayrıca H. Hüsameddin'de, Mustafa Bey'in, Havza'da 835 H. /1432 M. yılında bir hamam, imaret ve misafirhâne yaptırdığını belirtirken bir de camii yaptırdığından bahsetmemektedir (1986:298-99). H. Ayverdi, Mustafa Bey'e ait olan vakfiyeyi ve H. Hüsameddin'i yanlış anlamış olmalı ki H. Hüsameddin'in, kime ait olduğunu belirtmediği, 925 H. /1436 M. tarihinde Karaman Beylerbeyi Şadi Paşa tarafından yeniletilmiştir, dediği (1986:198) Havza'daki bu caminin Mustafa Bey'e ait olduğunu yazmaktadır (Ayverdi 1989b:498-503). Buna karşılık BOA'de yer alan 929 H. /1523 M. tarih ve 387 No' lu Tapu Tahrir defterinin 371, 374. sayfasında Havza'daki eserlerden imaretin Mustafa Bey'e ait olduğu yer alırken caminin BOA'de bulunan 1001 H. /1592-93 M. tarih ve 626 no'lu Maliye defterinin 22. sayfasında Yörgüç Paşa'ya ait olduğu açıkça görülmektedir.

ÖZET

Bani Yörgüç Paş ve İmar Faaliyetleri başlığını taşıyan bu çalışmamızda Çelebi Mehmed'in 1413'de tahta oturmasıyla birlikte ona lalalık yapan ve hemen ardından Amasya Beylerbeyliği'ne getirilmiş bulunan Yörgüç Paşa'nın kimliğinin yanı sıra seceresi tespit edilmeye çalışılmış ve ayrıca Amasya dışında gerçekleştirmiş olduğu imar faaliyetlerine yer verilmiştir.

Amasya'da kendi adına camii, türbe, medrese, han, hamam, imaret ve dükkanlardan oluşan külliyesinde bulunan mezar taşındaki kitabeden 1442'de öldüğü anlaşılan Yörgüç Paşa bir ara (1434 ?) Edirne'ye muhafız olarak gönderilmiştir.

Amasya'da yaklaşık 29 yıl görevde bulunan Yörgüç Paşa'nın bölgedeki siyasi başarılarına da -kısaca- yer verilen bu çalışmada; genelde Vezirköprü, Kavak, Tokat, İskilip, Gümüş Köyü ve

Havza'da yaptırmış olduğu eserleri üzerinde daha fazla durulmuştur.

Yörgüç Paşa'nın bu eserlerine yer verilirken diğer taraftan da seceresinde gösterdiğimiz ikinci eşi Şahbalu Hatun'un ve birinci eşi Safiye Sultan'dan olan Mustafa Bey'in, kardeşi Hızır Hayrettin Bey'in ve Hayrettin Paşa'nın oğlu Mehmed Bey'in gerçekleştirmiş olduğu imar faaliyetlerini de hatırlatarak bu ailenin Amasya ve yukarıda sıraladığımız bölgelerin Türkleşmesinde ve imar bakımından gelişmesinde ne derece etken olduğu vurgulanmak istenmiştir.

SUMMARY

The aim of this paper called Bani Yörgüç Pasha and Cultivation Activities is to make clear identity and life's details of Yörgüç Pasha who worked as a tutor for Çelebi Mehmed'in 1413 when Çelebi Mehmed succeeded to the throne and who was appointed to Amasya Beylerbeyliği then. Besides this paper includes cultivation activities which were done by Yörgüç Pasha outside of Amasya.

According to the inscription on his grave in is complex which includes mosque tomb, moslem theological scholl, caravanserai, Turkish bath, soup kitchen for the poor and shops in Amasya Yörgüç Pasha died in 1442 he was sent to Edirne as a guard in 1434.

On the one hand this paper point out political successes of Yörgüç Pasha who worked approximately 29 years in Amasya, but on the other hand it is stressed particularly constructions. Yörgüç Pasha had them done in Vezirköprü, Kavak, Tokat, İskilip, Gümüş Village and Havza.

This paper also points out cultivation activities which were done by Şahbalu Hatun who was Yörgüç Pasha's second wife, Mustafa Bey who was the son of Yörgüç Pasha and his first wife, Hızır Hayrettin Bey who was his brother and Mehmed Bey who was the son of Hayrettin Pasha. It is important to stress that the role in Amasya and the areas which we talked about and the role of this family in becoming Turk the people who lived in Amasya and the areas which we talked about and the role of this family in improving on cultivation activities.

⁵⁶ İmaretin tarihi, mimari özellikleri için bkz: Eldem 1911:530-541; Hüsameddin 1927:298; Demiriz 1979:570-72.

KAYNAKÇA

- ANONİM "Köylerimiz"
Ankara: Dahiliye Vekaleti Yayınları, 1929
"Amasya"
İnönü Ansiklopedisi
Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1948: 242-51

Amasya İl Yıllığı
İzmir: Ticaret Matbaası, 1967

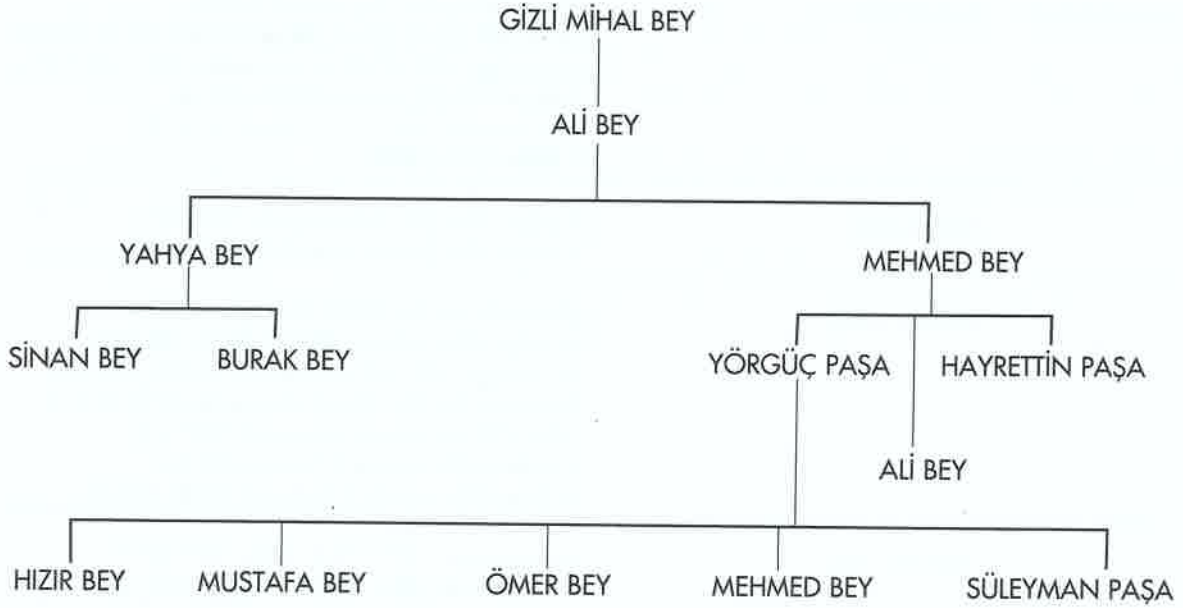
"Amasya"
Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler
Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 1972: 216-322

"Amasya"
Yurt Ansiklopedisi
İstanbul: Anadolu Yayıncılık, 1981: 407-507

Örnekleriyle Türkçe Sözlük
İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2000
AKYURT Yusuf; "Amasya Şehri"
(El Yazması)
Türk Asar-ı Atıkası Binalarına Ait Tarihi Mecmua
8, 1947:33-37
ANDREASYAN H; **Polanyalı Simeon'un Seyahatnamesi** (1608-1619)
İstanbul: Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1964
AŞIKPAŞAOĞLU; **Aşıkpaşaoğlu Tarihi**
(Haz: İ. Parmaksızoğlu)
İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1992
AYVERDİ E Hakkı; **Osmanlı Mimarisinde Çelebi ve II. Murad Devri** (1403-51)
İstanbul: Fetiş Cemiyeti Yayınları, 1989b
Osmanlı Mimarisinde Fatih Devri (1451-81)
İstanbul: Fetiş Cemiyeti Yayınları, 1989c
BAYRAM Fahriye; Amasya'nın Gümüşhacıköyü İlçesi ve Gümüş Nahiyesindeki Türk Devri Mimarlık Eserleri
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
Ankara: Ankara Üniversitesi, 1994
CİNLİOĞLU Turgut; **Osmanlı Zamanında Tokat**
Tokat: Tokat Matbaası, 1941
CUİNİET Vital; **La Turquie d'Asie**
(Edit: Ernest Lerout)
Paris, 1879
DEMİRAL Ahmed; **Resimli Amasya Salnamesi**
Ankara: Güney Matbaası, 1954
DEMİRİZ Yıldız; **Osmanlı Mimarisinde Süsleme**
(Erken Devir 1300-1453)
İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1979
DEVELİOĞLU Ferit; **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**
Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 1986
ELDEM H E; "Yörgüç Paşa ve Evladına Ait Birkaç Kitabe"
Tarihi Osmanlı Encümeni Mecmuası 9, 1911: 530-41
EVLYA ÇELEBİ; **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**
(Haz: Zekeriya Kurşun, Seyid A. Kahraman, Y. Dağlı)
İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1999
GABRIEL Albert; **Monuments Turcs' d Anatolia**
Paris, 1934
GÖKBİLGİN Talip; **15-16 Asırda Edirne ve Paşa Livası**
İstanbul: Üçler Basımevi, 1952
"Mihaloğulları"
İslam Ansiklopedisi
İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları 1960: 285-92
GÜN Recep; Amasya Çevresindeki Mimari Eserlerde Yazı Kullanımı
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 1993
GÜRBÜZ Adnan; Toprak Vakıf İlişkileri İçerisinde 16. yy Amasya Sancağı
(Yayınlanmamış Doktora Tezi)
Ankara: Ankara Üniversitesi, 1993
HAMMER Joseph; **Osmanlı Tarihi**
(Çev: A. Karahan)
Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1991
HOCA SAADETTİN EFENDİ; **Tacüt Tevarih**
(Haz: İ. Parmaksızoğlu)
Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1999
HÜSEYİN Hüsamettin; **Amasya Tarihi 1**
İstanbul: Hikmet Mat-i İslamiyesi Dersaadet, 1911
Amasya Tarihi 3
İstanbul: Necm-i İstikbal Matbaası, 1927
Amasya Tarihi 1
(Sad: A. Yılmaz-M. Akkuş)
Ankara, 1986
<http://www.amasyam.8.k.com/tarihiyleamasya.htm> (14. sayfa)
İbn BATUTA; **İbn Batuta Seyahatnamesi**
(Haz: İ. Parmaksızoğlu)
İstanbul: Üçdal Yayınları, 1983
KAPPERT Petra; **Die Osmanischen Prinzen und ihre Residenz Amasya im 15 und 16 Jahrhundert**
İstanbul: Nederland Historisch Archaeologisch Instituut, 1976
"Atabeg"
İslam Ansiklopedisi
İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları 1950: 712-18
NEŞRİ Mehmet; **Kitab-ı Cihan-numa**
(Haz: Reşit Onat-M. Köymen)
Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1995

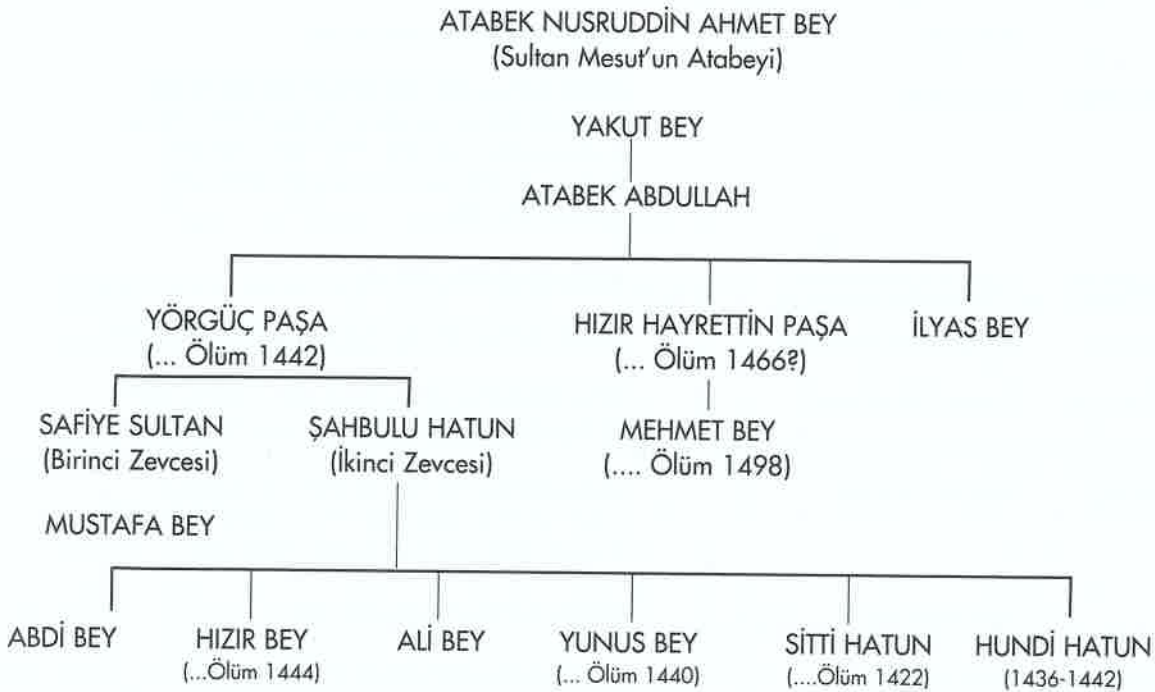
- PAKALIN Zeki; **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**
İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1993
- SAKAOĞLU Necdet; **Bu Mülkün Sultanları**
İstanbul: Oğlak Yayınları, 1999
- SOLAKZADE Mehmet; **Solakzade Tarihi**
(Haz: Vahid Çubuk)
Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1989
- SÜREYYA Mehmet; **Sicill-i Osmani**
(Haz: Nuri Akbayrak)
İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996
- ŞİMŞİRGİL Ahmed; 1520 tarihli Tapu Tahrir Defterine Göre Amasya Sancağı
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 1985
Osmanlı Taşra Teşkilatında Tokat (1455-1574)
(Yayınlanmamış Doktora Tezi)
İstanbul: Marmara Üniversitesi, 1990
- TOKSOY Cemil; "Yörgüç Paşa"
Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi
Ankara, 1999: 677
- TOP Mehmet; Erken Devir Osmanlı Mimarisinde Mihraplar
(Yayınlanmamış Doktora Tezi)
Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 1997
- TÜFEKÇİOĞLU A.; Erken Dönem Osmanlı Mimarisinde Yazının Kullanımı
(Yayınlanmamış Doktora Tezi)
Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 1997
- URAK Gediz; Amasya Türk Devri Şehir Dokusu, Yapılarının Analiz ve Değerlendirilmesi
(Yayınlanmamış Doktora Tezi)
Ankara: Gazi Üniversitesi, 1994
- UZUNÇARŞILI İsmail; **Tokat ve Amasya Vilayetlerindeki Kitabeler**
İstanbul: Milli Matbaa, 1927
Osmanlı Tarihi 1
Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1986
- ÜSTEK Fatma; Tokat Merkez Kazası Vakıf Kayıtları (H 984/1576 Tarihli Defteri Evkârı)
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
Ankara: Gazi Üniversitesi, 1985
- WITTEK Paul; **Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu**
(Çev: Fahriye Arık)
İstanbul: Şirketi Mürettebiye Basımevi, 1947
- YAVİ Ersan; **Tokat**
İstanbul: Güzel Sanatlar Matbaası, 1986
- YEDİYILDIZ Bahaeddin; "Hızır Paşa Oğlu Mehmet Paşa Vakfının Mahiyeti"
X. Türk Tarih Kurumu Kongresi (22-26 Eylül 1986)
Kongreye Sunulan Tebliğler
Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1993: 1625-33
- YILMAZ Ali; Samsun Kazasının İdari ve İktisadi ve Sosyal Durumu
(1485-"1520)
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1990

Tablo 1. 896/1491 Tarihli Hıdır ve Mehmed Paşaların Vakfiyesinin Başında Yer Alan Silsilename

(Kaynak: Yusuf Akyurt, Amasya Şehri 1947)

Tablo 2. Kaynaklar Yardımıyla, Yörgüç Paşa' nın Tespit Edilen Silsilenamesi

Tablo 3. Yörgüç Paşa'nın İnşa Ettirdiği Yapıların Bölgesel Dağılımı ve Tipleri

Yerleşim Adı	Yapı Tipi	Yapı Sayısı	Kaynak
Amasya(Merkez)	Camii (1430)	1	VGMA, Def No:747, Sıra No 245; BOATD, Def No:387:356-58,360-51,370,375-76,378,381-82,388-89; Evliya Çelebi 1999: 97-97; H. Hüsameddin 1911: 165,31213; Y.Akyurt1947:33;E.H.Ayverdi1989b:215-18; İ.H. Uzunçarşılı 1927:117; A. Gabriel 1934: 33; E. Eldem 1911: 530-32
	Türbe (1430)	1	E. Eldem 1911: 531; İ.H.Uzunçarşılı 1927:117; Y. Akyurt 1947:34; E.H. Ayverdi 1989b:119-22
	Medrese (1430)	1	BOAMMTD, Def No: 22503; TSA, Def No: 7625 (M. Bilge 1984: 163'den); BOATD, Def No: 24: 215 (A. Şimşirgil 1995: 466' dan); BOATD, Def No: 626: 296; BOATD Def No: 387: 404; H. Hüsameddin 1911: 312-13; 1986: 132-134,254; İ.H. Uzunçarşılı 1927: 119; C. Baltacı 1976: 463-64; F. Yılmaz 1987: 10; M. Bilge 1984: 163-64; E.H. Ayverdi 1989b: 220-34
	Hamam (1430)	1	İ.H. Uzunçarşılı 1927: 119; E. Çelebi 1999:96-97; H. Hüsameddin 1986: 132-34; Y. Akyurt 1947: 33
	Han (1430)	1	VGMA,Def No: 747, Sıra No:245; E. Çelebi 1999: 96-97; H. Hüsameddin 1986: 132-34, 234
	İmaret (1430)	1	VGMA, Def No: 747, Sıra No: 245; İ.H.Uzunçarşılı 1927:119; E. Çelebi 1999: 96-97; H. Hüsameddin 1986: 132-34
	Dükkan (?)	4	VGMA, Def No: 747, Sıra No: 245
Gümüşhacı Köyü	Camii (1430)	1	BOATD,Def No: 387: 388; BOATD, Def No: 90:180; TKGMATD,Def No: 34,23b (A. Gürbüz 1993: 218'den); H. Hüsameddin1986: 292; 1911: 357; 1927:205; A. Şimşirgil 1995: 467; E.H. Ayverdi 1989b: 496; Anonim 1972: 294
Havza (Samsun)	Camii (1436'dan evvel)	1	BOAMMDT,Def No: 626: 22
İskilip (Çorum)	Hamam (1436'dan evvel)	1	VGMA, Def No: 747, Sıra No: 245; B. Üçler 1992: 150
Kavak (Samsun)	Camii (15.yy ilk yarısı)	1	BOACTEK,Def No: 27012, Berat Tarihi 1222H./1807 (A.Şimşirgil 1995: 468' den); E.H. Ayverdi 1989b: 512
Tokat(Merkez)	Hamam (1434-35)	1	VGMA,Def No: 747, Sıra No 245; İ.H. Uzunçarşılı 1927: 25-29; E. Yavli 1986: 72; A. Gabriel 1934: 107; F. Üstek 1985: 199; E. H. Ayverdi 1989b: 549
	Han (1434-36)	1	VGMA, Def No: 747, Sıra No: 245
Vezirköprü (Samsun)	Camii (1424)	1	BOATD,Def No:387: 681,83,87; H.Hüsameddin 1911: 373-74; E.H. Ayverdi 1989b: 5

1500 1500 1500	1500 1500 1500	1500 1500 1500	1500 1500 1500
1500 1500 1500	1500 1500 1500	1500 1500 1500	1500 1500 1500
1500 1500 1500	1500 1500 1500	1500 1500 1500	1500 1500 1500
1500 1500 1500	1500 1500 1500	1500 1500 1500	1500 1500 1500
1500 1500 1500	1500 1500 1500	1500 1500 1500	1500 1500 1500
1500 1500 1500	1500 1500 1500	1500 1500 1500	1500 1500 1500
1500 1500 1500	1500 1500 1500	1500 1500 1500	1500 1500 1500
1500 1500 1500	1500 1500 1500	1500 1500 1500	1500 1500 1500

124	125
126	127
128	129
130	131
132	133
134	135
136	137
138	139
140	141
142	143
144	145
146	147
148	149
150	151
152	153
154	155
156	157
158	159
160	161
162	163
164	165
166	167
168	169
170	171
172	173
174	175
176	177
178	179
180	181
182	183
184	185
186	187
188	189
190	191
192	193
194	195
196	197
198	199
200	201
202	203
204	205
206	207
208	209
210	211
212	213
214	215
216	217
218	219
220	221
222	223
224	225
226	227
228	229
230	231
232	233
234	235
236	237
238	239
240	241
242	243
244	245
246	247
248	249
250	251
252	253
254	255
256	257
258	259
260	261
262	263
264	265
266	267
268	269
270	271
272	273
274	275
276	277
278	279
280	281
282	283
284	285
286	287
288	289
290	291
292	293
294	295
296	297
298	299
300	301
302	303
304	305
306	307
308	309
310	311
312	313
314	315
316	317
318	319
320	321
322	323
324	325
326	327
328	329
330	331
332	333
334	335
336	337
338	339
340	341
342	343
344	345
346	347
348	349
350	351
352	353
354	355
356	357
358	359
360	361
362	363
364	365
366	367
368	369
370	371
372	373
374	375
376	377
378	379
380	381
382	383
384	385
386	387
388	389
390	391
392	393
394	395
396	397
398	399
400	401
402	403
404	405
406	407
408	409
410	411
412	413
414	415
416	417
418	419
420	421
422	423
424	425
426	427
428	429
430	431
432	433
434	435
436	437
438	439
440	441
442	443
444	445
446	447
448	449
450	451
452	453
454	455
456	457
458	459
460	461
462	463
464	465
466	467
468	469
470	471
472	473
474	475
476	477
478	479
480	481
482	483
484	485
486	487
488	489
490	491
492	493
494	495
496	497
498	499
500	501
502	503
504	505
506	507
508	509
510	511
512	513
514	515
516	517
518	519
520	521
522	523
524	525
526	527
528	529
530	531
532	533
534	535
536	537
538	539
540	541
542	543
544	545
546	547
548	549
550	551
552	553
554	555
556	557
558	559
560	561
562	563
564	565
566	567
568	569
570	571
572	573
574	575
576	577
578	579
580	581
582	583
584	585
586	587
588	589
590	591
592	593
594	595
596	597
598	599
600	601
602	603
604	605
606	607
608	609
610	611
612	613
614	615
616	617
618	619
620	621
622	623
624	625
626	627
628	629
630	631
632	633
634	635
636	637
638	639
640	641
642	643
644	645
646	647
648	649
650	651
652	653
654	655
656	657
658	659
660	661
662	663
664	665
666	667
668	669
670	671
672	673
674	675
676	677
678	679
680	681
682	683
684	685
686	687
688	689
690	691
692	693
694	695
696	697
698	699
700	701
702	703
704	705
706	707
708	709
710	711
712	713
714	715
716	717
718	719
720	721
722	723
724	725
726	727
728	729
730	731
732	733
734	735
736	737
738	739
740	741
742	743
744	745
746	747
748	749
750	751
752	753
754	755
756	757
758	759
760	761
762	763
764	765
766	767
768	769
770	771
772	773
774	775
776	777
778	779
780	781
782	783
784	785
786	787
788	789
790	791
792	793
794	795
796	797
798	799
800	801
802	803
804	805
806	807
808	809
810	811
812	813
814	815
816	817
818	819
820	821
822	823
824	825
826	827
828	829
830	831
832	833
834	835
836	837
838	839
840	841
842	843
844	845
846	847
848	849
850	851
852	853
854	855
856	857
858	859
860	861
862	863
864	865
866	867
868	869
870	871
872	873
874	875
876	877
878	879
880	881
882	883
884	885
886	887
888	889
890	891
892	893
894	895
896	897
898	899
900	901
902	903
904	905
906	907
908	909
910	911
912	913
914	915
916	917
918	919
920	921
922	923
924	925
926	927
928	929
930	931
932	933
934	935
936	937
938	939
940	941
942	943
944	945
946	947
948	949
950	951
952	953
954	955
956	957
958	959
960	961
962	963
964	965
966	967
968	969
970	971
972	973
974	975
976	977
978	979
980	981
982	983
984	985
986	987
988	989
990	991
992	993
994	995
996	997
998	999
1000	1001

اگر چه منتهی حقیقت اینست که در این باره هیچ استنادی نیست که
 استناد اولی در این باره است که در این باره است

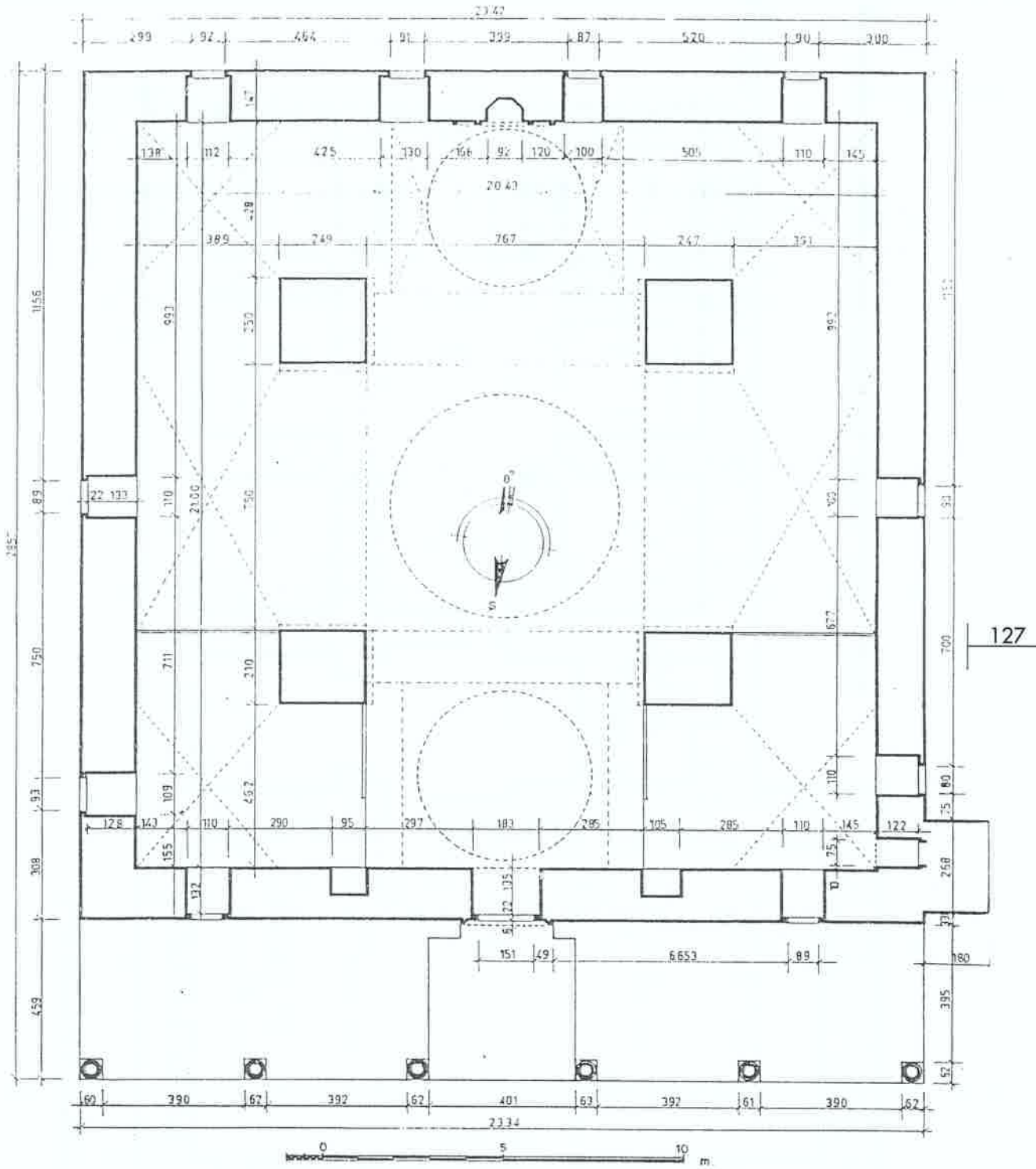
طی قاعده هر دو را به

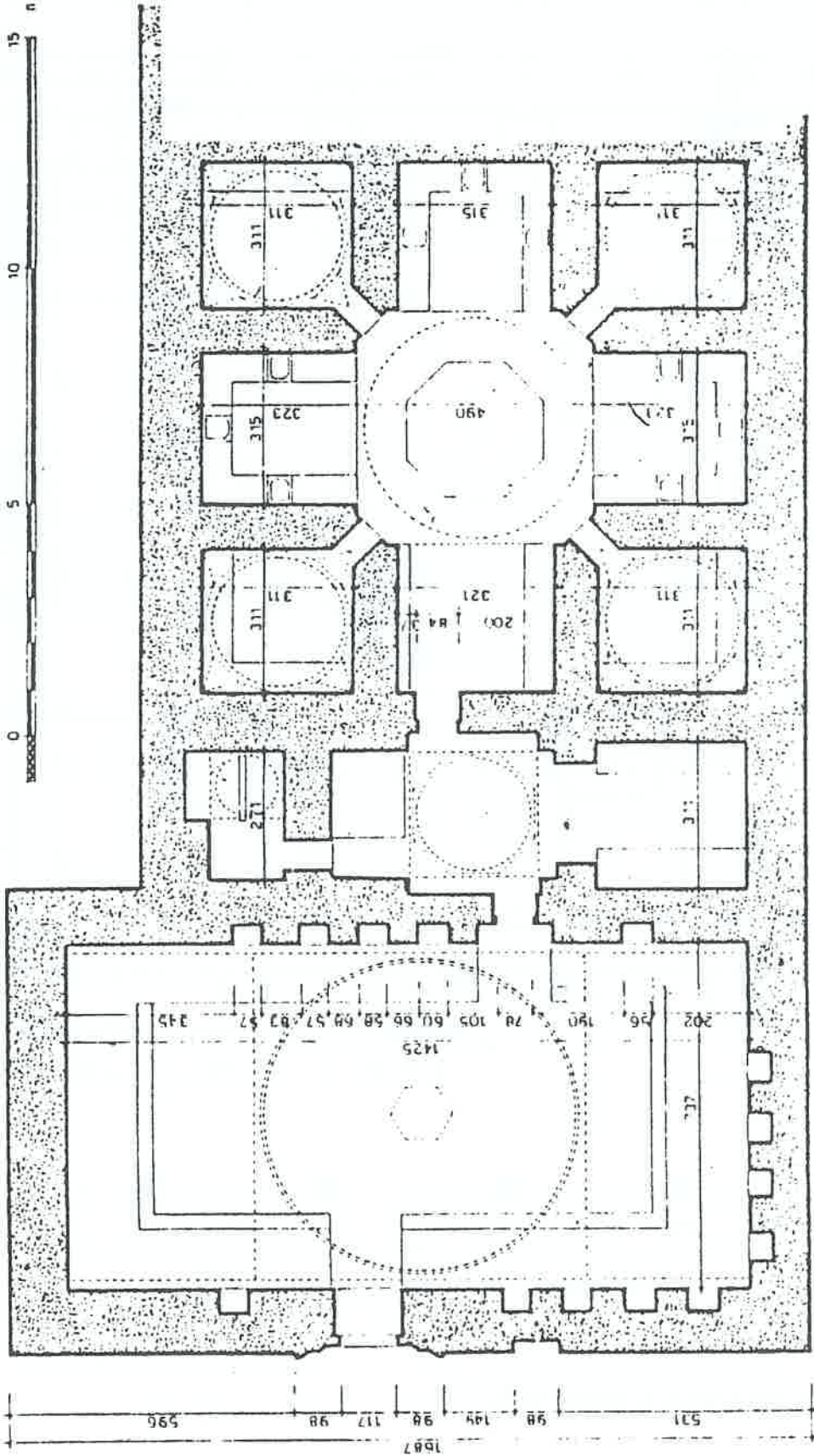

Yer No / Adı	Yapım Tarihi	Bulunduğu yer
1. Beyler Sarayı	15.yy başı	Kale
2. Yakut Paşa Zaviyesi	1407	Yakudiye Mah.
3. Bayezid Paşa Camii	1414	Bayezid Paşa Mah.
4. Yakup Paşa Zaviyesi	1423	Yakup Paşa Mah.
5. Yorgün Paşa Zaviyesi	1430	Gökmedrese Mah.
6. Hızır Paşa Camii ve Hanımı	1465	Hızır Paşa Mah.
7. Mustafa Bey Hanımı	1437	Mehmet Paşa Mah.
8. Fii Sücaiddin İlyas Zaviyesi	1482	Sofular Mah.
9. Kileri Süleyman Ağa Camii	1485	Kazançı Mah.
10. Abdullâh Paşa Zaviyesi	1485	Sofular Mah.
11. II. Bayezid Külliyesi	1486	Bayezid Mah.
12. Mehmet Paşa Camii	1486	Mehmet Paşa Mah.
13. Büyük Kapınoğlu Hüseyin Ağa Medresesi ve Bedesteni	1489	Şamlar Mah.
14. Küçük Kapınoğlu Ayaz Ağa Camii ve Medresesi	1495	Şamlar Mah.
15. Kapınoğlu Hüseyin Ağa Bedesteni	1495	Kazançı Mah.
16. Bülbül Hanım Külliyesi	15.yy Sonu	Hatuniye Mah.

I Amasya'da, 15. Yüzyıldan Günümüze Gelebilmis Yapıların Kent Dokusu İçerisindeki Dağılımı
(F. Toruk)

3 Tokat, Yörgüç Paşa Hamamı (E.H. Ayverdi 1989b).

Res.1: Gümüş Köyü, Yörgüç Paşa Camii, Esas İbadet Mekanı.

Res. 2: Gümüş Köyü, Yörgüç Paşa Camii, Mihrap.

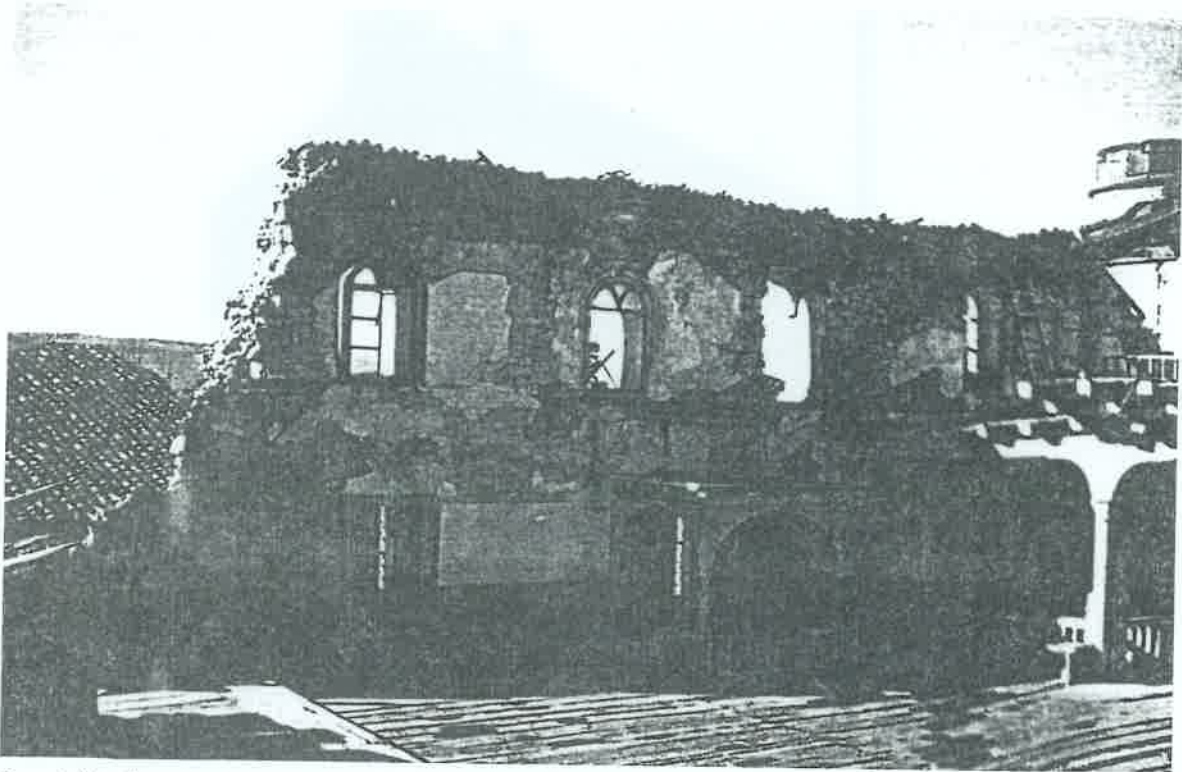
Res. 3: Gümüş Köyü, Yörgüç Paşa Camii, Güney Cephe.

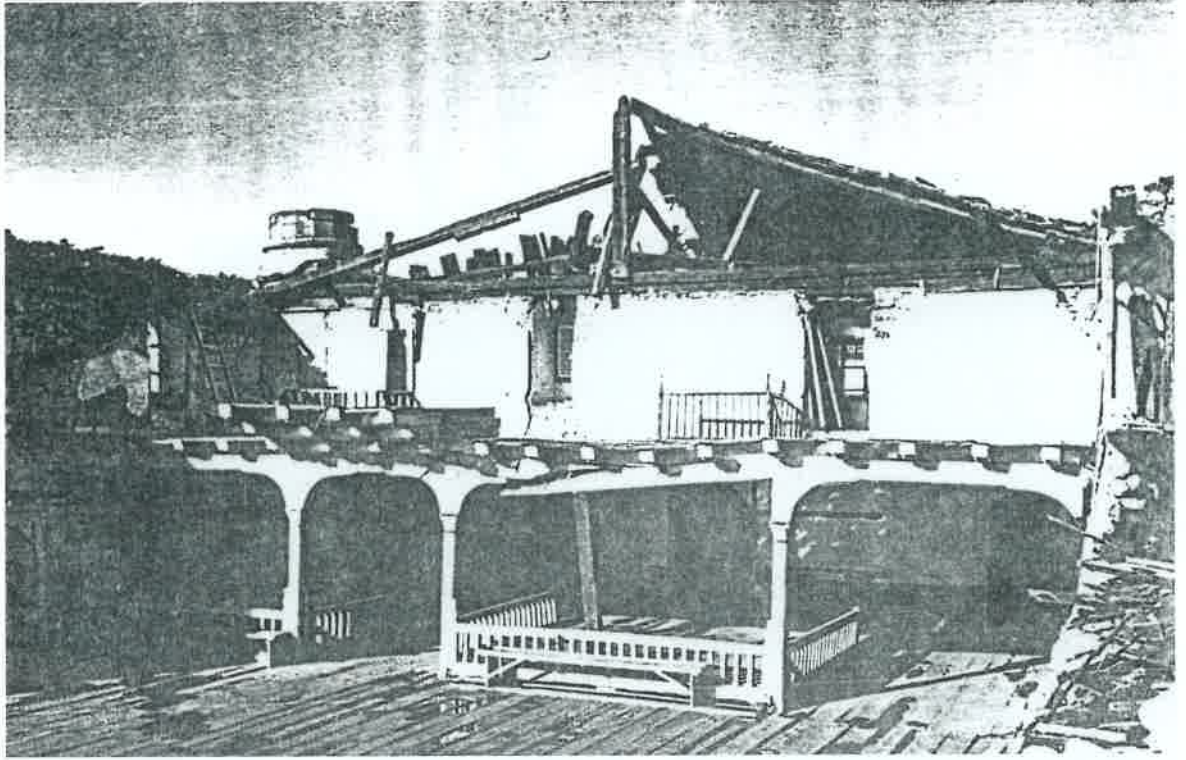
Res. 4: Gümüş Köyü, Yörgüç Paşa Camii, Kuzey Cephe.

Res. 5: Gümüş Köyü, Yörgüç Paşa Camii, Batı Cephe.

Res. 6: Vezirköprü, Yörgüç Paşa Camii, (VGM Arşivi "Tarihsiz").

Res. 7: Vezirköprü, Yörgüç Paşa Camii (VGM Arşivi "Tarihsiz").

Res. 8: Vezirköprü, Yörgüç Paşa Camii (H. Ayverdi: 1989b).

Res. 9: Tokat, Yörgüç Paşa Hamamı, İnşa Kitabesi (H. Ayverdi: 1989b).

Res. 10: Tokat, Yörgüç Paşa Hamamı.

Res. 11: Tokat, Yörgüç Paşa Hamamı (B Karagülle: 1930).